

T.C.

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**36-72 AYLIK ÇOCUKLARA SAHİP EBEVEYNLERİN
ÇOCUĞUYLA İLETİŞİMİNİN, ÇOCUKLARIN
SALDIRGANLIĞA YÖNELİMİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Büşra CANPOLAT

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY**

İstanbul, 2019

T.C.

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**36-72 AYLIK ÇOCUKLARA SAHİP EBEVEYNLERİN
ÇOCUĞUYLA İLETİŞİMİNİN, ÇOCUKLARIN
SALDIRGANLIĞA YÖNELİMİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

**Büşra CANPOLAT
162066006**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY**

İstanbul, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

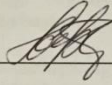
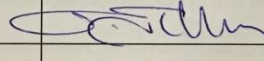
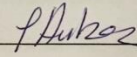
T.C
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **BELRA CANPOLAT** Öğrenci No : **162066006**
Anabilim/Bilim Dalı : **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi** Tez Savunma Tarihi : **29/03/2013**
Danışman : **Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY** Tez Savunma Saati : **13:00**
Tez Konusu : **36-72 aylık çocuklara sahip Ebeveynlerin Çocuklarla İletişiminde Çocukların Saldırganlığa Yönelimine Etkisinin İncelenmesi**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 33.Maddesi uyarınca yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABUL** ü'ne OYBİRLİĞİ / **ÖYÇÖKREĞÜ**YLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
Prof. Dr. Aida SAHİNÜSTÜ		KABUL
Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY		KABUL
Dr. Öğr. Üyesi Güldal AYER		KABUL
YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)

Başarıya
destekliyoruz!

OKAN ÜNİVERSİTESİ MECİDİYEKÖY KAMPÜSÜ
Avni Dilligil Sok. No: 18 34394 Mecidiyeköy / İSTANBUL
444 OKAN (6526) www.okan.edu.tr sbe@okan.edu.tr
Tel : 0212 212 65 26 sosyalbilimler.okan.edu.tr

ÖZET

Araştırmamda, 36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin çocuğuyla iletişiminin, çocukların saldırganlığa yönelim davranışlarına etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini 2016-2017 İstanbul ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel / resmi bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden, yaş aralığı 36-72 aylık olan 310 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada sosyodemografik bilgileri almak için "Aile Bilgi Formu", ebeveynin çocuğuyla iletişim düzeyini ölçmek için "Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği", çocukların saldırganlığa yönelim davranışlarını ölçmek için "36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde; Bağımsız Gruplar T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Pearson Korelasyonu ve Çoklu Regresyon analizleri kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; çocuğun cinsiyeti, okula devam etme süresi, ailedik çocuk sayısı, çocuk sırası, anne yaşı, baba yaşı ve anne öğrenim durumu bağımsız değişkenleri ile ebeveynin çocuğuyla iletişimi arasında anlamlı farklılaşma vardır. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği arasında bazı ilişkilere rastlanmıştır.

Araştırma sonucunda; ebeveynlerin çocuklarıyla iletişiminin, çocukların saldırganlığa yönelimine etkisinin olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Aile, İletişim, Saldırganlık

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the impact of the communication of parents with 36-72-month-old children on children's attitudes towards aggression.

The sample of the study is composed of the parents and teachers of 310 children whose age range is 36-72 months, who continue to be a private / public preschool education institution under the Ministry of National Education in Istanbul province. Relational scanning method was used in the study. In this study, "Family information form" was used to obtain sociodemographic information, "parental communication scale" to measure the communication level of the parent with the child, and "aggression orientation scale for children" to measure the behavior of the children against aggression, "36-72 month old children" was used to measure the communication level of the parent with the child. The data were analyzed using the independent groups t test, one-way variance analysis (ANOVA), Pearson correlation and multiple regression analysis.

According to the research findings; There is a significant difference between the gender of the child, the duration of schooling, the number of children, the number of children, the order of children, maternal age, father's age and maternal educational status, and the communication of the parent with the child. Some relationships were found between the Parent's Child Communication Scale and the Aggression Orientation Scale for 36-72 Month Old Children.

As a result of the research; it was found that the communication of parents with their children had an effect on children's orientation towards aggression.

Key Words: Child, Family, Communication, Aggression

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca; sabırla, sevgiyle ve saygıyla tüm çalışmama yön veren, sorularıma her zaman yönlendirici cümlelerle cevap verip, akademik hayatımın yolunu aydınlatan değerli hocam ve danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY'a teşekkür ederim.

Sevgili tez jürim, Prof. Dr. Aida ŞAHMUROVA'ya, Dr. Öğr. Üyesi Güldalı AYBAŞ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY'a katkılarından ve önerilerinden dolayı teşekkür ederim.

Çalışmam için ölçeklerini kullanmama izin veren Dr. Süleyman KAHRAMAN'a, Arş. Gör. Büşra KAYNAK'a, Prof. Dr. Adnan KAN a ve Yrd. Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ a teşekkür ederim.

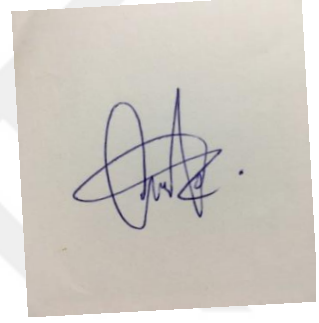
Çalışmam boyunca ölçeklerin uygulanmasında yardımcı olan tüm kurum yetkililerine, öğretmenlere ve diğer katılımcılara teşekkür ederim.

Yaşamımın her alanında izleri olan ve tüm akademik hayatımı destekleyen babama, anneme ve ablalarıma, tüm sürece destek olup, beni saygıyla dinleyen eşime, arkadaşlarıma ve tez yazma sürecinde annelikle taçlandırılıp, sevgi dolu hissettiren, kucağıma aldığım kızım Beren Duha'ya teşekkür ederim.

BEYAN

Bu çalışmanın, kendi tez çalışmam olduğunu, tezde kullanılan tüm bilgileri etik kurallara uygun şekilde elde ettiğimi ve elde edilen her bilgiye kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İstanbul, 2019

Büşra CANPOLAT

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
BEYAN.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	1
1.3. Alt Problem Cümleleri.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı.....	2
1.5. Araştırmanın Önemi.....	2
1.6. Sayıtlar.....	3
1.7. Sınırlılıklar.....	4
1.8. Tanımlar.....	4
1.9. Kısaltmalar.....	4
2. ARAŞTIRMANIN KURUMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	
2.1. Ailenin Tanımı, Yapısı ve Önemi.....	5
2.2. Aile İçinde Çocuk	6
2.2.1. Anne Baba ve Çocuk İlişkisi.....	7
2.3. İletişimin Tanımı ve Önemi.....	9
2.4. Aile İçi İletişimin Önemi.....	10
2.5. Davranış ve İletişim.....	11
2.6. Okul Öncesi Dönemde Davranış Problemleri.....	12
2.7. Saldırganlık Nedir?.....	13
2.8. Saldırganlığın Nedenleri.....	13

2.9. Saldırganlığın Çeşitleri.....	14
2.10. Okul Öncesi Dönemde Saldırganlık.....	15
2.11. Aile İçi İletişimde Saldırganlığın Yansımaları.....	16
2.12. İlgili Araştırmalar.....	17
2.12.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	17
2.12.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	19
3. YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırma Modeli.....	23
3.2. Çalışma Grubu.....	23
3.3. Veri Toplama Araçları.....	26
3.3.1. Aile Bilgi Formu.....	26
3.3.2. Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği (EÇİÖ).....	27
3.3.3. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği.....	28
3.4. Verilerin Toplanması.....	28
3.5. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	29
4.BULGULAR.....	31
5. TARTIŞMA.....	61
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR.....	74

EKLER

- EK 1. Sosyo Demografik Aile Bilgi Formu
- EK 2. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Örnek Maddeler
- EK 3. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Örneği
- EK 4. Etik Kurul Onayı
- EK 5. Milli Eğitim Bakanlığı İzin ve Valilik Onay Belgesi
- EK 6. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Kullanım İzni
- EK 7. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği İzni

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler.....	24
Tablo 2.	Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler.....	25
Tablo 3.	Araştırmada Kullanılan “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” Alt Boyutlarının Güvenirlikleri.....	27
Tablo 4.	Araştırmada Kullanılan “Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği” Alt Boyutlarının ve Toplam Puanın Güvenirlikleri.....	28
Tablo 5.	Araştırmada Kullanılan “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” Alt Boyut Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri.....	29
Tablo 6.	Araştırmada Kullanılan “Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği” Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri.....	30
Tablo 7.	36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Madde Ortalamaları.....	31
Tablo 8.	36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Madde Ortalaması.....	32
Tablo 9.	Cinsiyet Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	33
Tablo 10.	Yaş Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	34
Tablo 11.	Okul Öncesine Devam Etme Süresi Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	35
Tablo 12.	Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	36
Tablo 13.	Kaçıncı Çocuk Olma Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	37
Tablo 14.	Anne Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	38
Tablo 15.	Baba Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	39

Tablo 16.	Anne Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	40
Tablo 17.	Baba Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	41
Tablo 18.	Anne Meslek Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	42
Tablo 19.	Baba Meslek Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	43
Tablo 20.	Ebeveyn Gelir Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	44
Tablo 21.	Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Madde Ortalamaları.....	45
Tablo 22.	Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puan Madde Ortalaması.....	46
Tablo 23.	Cinsiyet Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Bağımsız T-Testi Sonuçları.....	47
Tablo 24.	Yaş Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Sonuçları.....	48
Tablo 25.	Okul Öncesine Devam Etme Süresi Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....	49
Tablo 26.	Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....	50
Tablo 27.	Kaçıncı Çocuk Olma Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....	51
Tablo 28.	Anne Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....	52
Tablo 29.	Baba Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....	53

- Tablo 30.** Anne Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları...54
- Tablo 31.** Baba Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları....56
- Tablo 32.** Anne Meslek Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....57
- Tablo 33.** Baba Meslek Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....58
- Tablo 34.** Gelir Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları.....59
- Tablo 35.** Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi.....60

KISALTMALAR LİSTESİ

ANOVA : Analysis Of Variance (Tek Yönlü Varyans Analizi)

ÇGE: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

OÖE: Okul Öncesi Eğitim

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

EÇİÖ: Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Aile; anne, baba ve çocuklardan meydana gelen, toplumun en küçük birimidir. Çocuk, doğduğu anda ilk annesini ve babasını görmektedir ve geçirdiği etkileşimler sayesinde ebeveynini tanımaktadır. Çocuğun ailesiyle iletişimi başladığı noktada aslında sosyalleşme süreci başlamaktadır ve ailesi onun ilk öğrenme yaşantısıdır. Çocuk bu ilk öğrenme yaşantısında ailesini model alacak ve davranışlarında bir ayna gibi ailesini yansıtacaktır (1).

Sağlıklı iletişim kurabilen, özgüveni yüksek, saygı duyabilen bireyler yetiştirebilmek için, sağlıklı aile içi iletişim ön koşuldur. İletişim; duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır (2).

Ebeveynler ve çocuk, yaşantısı boyunca birbirleriyle iletişim içerisindedir. Aile içi iletişim, ebeveynlerin ve çocuğun iletmek istedikleri düşünceleri, bilgileri ve duyguları, kendine özgü şekilde birbirlerine aktarmalarıdır. Bu özgün iletişim şekli, çocuğun ileriki yaşantısına etki edecektir. Sağlıklı aile iletişimi kurmuş çocuklar, sosyal yaşantısında daha rahat iletişim kurabilirken; sağlıksız aile iletişimi kurmuş çocuklar, yaşadıkları sarsıntılar sebebiyle, gelişim sürecinde ve sosyal yaşantısında saldırgan davranışlara yönelebilmektedir (1).

Bu bilgilerin ışığında; 36-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin çocuğuyla iletişiminin, çocukların saldırganlığa yönelimine etkisinin incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Problem Cümlesi

“36-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin çocuğuyla iletişiminin, çocukların saldırganlığa yönelimine etkisi var mıdır?” bu problem doğrultusunda yanıtlanması beklenen sorular şunlardır:

1.3. Alt Problemler

1.3.1. 36-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin, ebeveynin çocuğuyla iletişim ölçeğinin düzeyi nedir?

1.3.2. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanları ile sosyo-demografik değişkenler (çocuğun doğum tarihi, çocuğun cinsiyeti, kaç yıldır eğitim aldığı, kaçınıcı çocuk olduğu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, babanın çalışma durumu, ailenin aylık geliri) arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.3.3 . 36-72 aylık çocuklara yönelik saldırganlık yönelim ölçeğinin düzeyi nedir?

1.3.4. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanları ile sosyo-demografik değişkenler (çocuğun doğum tarihi, çocuğun cinsiyeti, kaç yıldır eğitim aldığı, kaçınıcı çocuk olduğu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, babanın çalışma durumu, ailenin aylık geliri) arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.3.5. 36-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin, Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği düzeyleri ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 36-72 aylık çocuklara sahip ebeveynlerin çocuğuyla iletişiminin, çocukların saldırganlığa yönelimine etkisini incelemektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Aile içerisindeki tüm davranışların ve duyguların, aile bireyleri üzerinde etkisi vardır. Aile içerisinde ortaya çıkan öfke, nefret, şiddet, saldırganlık gibi durumlar tüm bireyleri etkilese de, en çok çocuklar üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Çocuk için rol model olan anne ve babanın, çocuğun gözü önünde bir başkasına saldırgan davranışlarda bulunması, çocuğun şiddete maruz kalması ile aynı etkiyi oluşturabilmektedir. Bu çocuklar ailesini yansıtacağı için, aynı davranışı oyuncaklarına, eşyalarına ya da başka canlılara

uygulamaktadır. Bu çocuklar iletişimlerinde zorlanmakta ve kendilerini duygusal yönden izole etme davranışları gösterebilmektedir (3).

Aile içi iletişim veya çocukların ana-babayla, birbirleriyle, eşlerin birbirleriyle ve çocuklarıyla olan iletişimi, çocukları anlamada, duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarmada özel bir önem taşır. İletişim, insanların sizi tanmasına ve karşılıklı anlayış oluşturmaya izin vermektir. Özellikle iletişim süreci aile içerisinde çocuklara karşı takınılacak tutum açısından daha da büyük öneme sahiptir (3).

Araştırmamın sonucu ile,

- 1) Ailede sağlıklı iletişimin artması,
- 2) Ebeveyn çocuk ilişkisinin, çocuğun tüm yaşantısına etki edeceğinin bilincine varılması,
- 3) Ebeveyn çocuk iletişimde yapılacak yeni araştırmalar için bir çıkış noktası olması umut edilmektedir.

1.6. Sayıtlar

Bu araştırmada;

- 1) Örneklem grubundaki ebeveyn ve öğretmenlerin yansız cevaplar vereceği,
- 2) Veri toplama araçlarından Ebeveyn Çocuk İletişimi ölçeğinin, ebeveynlerin çocuklarına yönelik problem çözme, paylaşımına açık olma, saygı kabul, duyarlılık ve engelsiz dinleme becerilerini ölçeceği,
- 3) Veri toplama araçlarından 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim ölçeğinin, çocukların saldırganlığa yönelimini ölçeceği,
- 4) Araştırmaya katılan bireylerin içtenlikle cevap vereceği,
- 5) Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının normal gelişim gösterdiği,
- 6) Araştırmada seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- 1) İstanbul ili Beylikdüzü, Bakırköy, Avcılar, Kağıthane, Esenyurt, Büyükçekmece ve Bağcılar ilçelerinde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36-72 aylık çocukların ebeveynleri ve öğretmenleriyle,
- 2) Veri toplama araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Aile: Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlükte (2017) aile; ‘ *Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*’ olarak tanımlanmaktadır (2).

Empati: Kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak, onun duygu ve düşüncelerini anlamasıdır (4).

Davranış Sorunu: Bireylerin gözlenebilen ve ölçülebilen davranışlarında meydana gelen uyumsuzluktur (5).

Uyum: Bireyin özelliklerinin, kendisiyle ve çevresiyle dengeli bir ilişkide olması ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir (6).

1.9. Kısaltmalar

ÇGE: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

OÖE: Okul Öncesi Eğitim

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

EÇİÖ: Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Ailenin Tanımı, Yapısı ve Önemi

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlükte (2017) aile; ‘*Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*’ olarak tanımlanmaktadır (2).

Aile aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik bir yapıdır. Anne, baba, çocuklar ve kan bağı bulunan diğer akrabalarından oluşmuş ekonomik ve sosyal bir birliktir (7). Ailenin belli işlevleri (neslin sürdürülmesi gibi), rolleri (anne, baba gibi), fiziksel özellikleri (ev ve mobilya gibi) ve sembolleri (düğün gibi) bulunmaktadır (8). Her ailenin kendine özgü bir ilişki yapısı ve kültürü vardır (9).

Sosyal bir topluluktaki hiçbir ilişki türü ailedeki ilişki biçimi kadar sıkı ve sürekli olamaz. Aileyi diğer gruplardan ayıran temel özellikler şunlardır:

- 1) Evlenme, kan bağı veya evlatlık gibi bağlarla bireyleri birbirine bağlamak,
- 2) Aynı evde yaşamayı sağlamak,
- 3) Birbirleriyle iletişim ve temas halinde olmak
- 4) Yaşanan toplumun kültürünü taşımaktır (9).

Aile topluma insan kazandırma, insanın beslenme, sevgi, bakım ve sosyal ihtiyaçların karşılandığı, insanı sosyalleştiren, maddi ve manevi her türlü destek veren ve insanı insan yapan bir toplum mekanizmasıdır.

Geçmişten günümüze değişen toplumsal yaşantı geniş aileden çekirdek aileye doğru bir geçiş yaşanmasına neden olmuştur. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün 1993 yılında Türkiye genelinde, aileye ve eğitime yönelik politikalar oluşturmalarına temel teşkil edebilecek verileri belirlemek amacıyla “Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması” gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın kapsamına okul öncesi çağda ve ilköğretim birinci kademe çağında çocuğu bulunan tüm aileler dahil edilmiştir. Yapılan çalışmada; il ve ilçe merkezlerinde yaşayan ailelerin %80’inin, kırsalda yaşayan ailelerin ise %70’inin çekirdek aile yapısında olduğu tespit edilmiştir (10).

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün 1997 yılında yapmış olduğu diğer bir çalışmada ise; İstanbul, Ankara ve Konya'da yaşayan işçi ailelerinin bir meslek grubu veya sosyal tabaka mensubu olarak aile yapıları ve ailesel özelliklerine bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %89'unun şu anda çekirdek aile şeklinde yaşadıkları, evlilikle beraber kurulan çekirdek ailenin %49 ve evlendikten sonraki süreçte de çekirdek aileye geçişin %40 olduğu bulunmuştur (11).

Geçmişten günümüze, ailedeki birey sayılarının azaldığını ve çekirdek aile yapısına geçiş yapıldığını görmekteyiz. Fakat aile yapısının değişmesi, ailenin önemi azaltmaz ya da çoğaltmaz. İnsanın topluma kazandırılması ve toplumu sağlamlaştıran, belli bir olgunluğa getiren, kültür ve medeniyetin oluşup belli bir dereceye gelmesinde ailenin önemi büyüktür. Aile çocuğun sağlıklı ve güvenli bir gelişim devam ettirebilmesi için en ideal ortamdır. Bugünkü kişiliğimiz, düşüncelerimiz, hayata bakış açımız geçmişte ailemizden öğrendiğimiz yansımalarımızdır. Ebeveynin tutum ve davranışlarının sağlıklı olması, çocukların dengeli, kendiyle barışık, mutlu, huzurlu ve saygılı olmasına destek olurken; ebeveynlerin olumsuz tutum ve davranışları çocukların, mutsuz, çekingen, korkak, iletişimi zayıf olmasına yol açabilir. İnsanın başarılı yaşantısını oluşturan, geleceğe hazırlayan temel faktör, ailedir (12; 13).

2.2. Aile İçinde Çocuk

Ailenin çocuğuyla olan iletişimi, çocuğuna olan ilgisi ve desteği; çocuğun ruh ve beden sağlığını, akademik başarısını, toplumla olan ilişkisini, çevre farkındalığını etkileyecek kadar büyük bir öneme sahiptir (14).

Aile bireylerinin sağlıklı iletişimde ve sağlıklı ilişkide bulunması, tüm bireylerin ruh sağlığını etkileyen önemli faktördür. Ailenin çocuktan beklediği saygılı iletişimi, aile de çocuğa göstermelidir. Karşılıklı saygı, sevgi, hoşgörü, etkin dinlemeye dayalı ilişkilerle yetişen çocuklar, sağlıklı kişilik geliştirirler. Anne ve babanın hem birbirlerine hem çocuklarına gösterdiği dengeli sevgi, saygı, fedakarlık ve koruma duygusu, çocukta güven gelişimini desteklerken, çocuğa insanları sevmeyi ve sosyal hayatta nasıl iletişim kurması gerektiğinin temelini oluşturur. Okul öncesi dönemdeki çocuk, kendisine rol model aradığı için, ebeveynlerin sözlerinden çok, davranışlarıyla model olmaları gerekmektedir (1; 15).

2.2.1. Anne-Baba ve Çocuk İlişkisi

Anne karnında bebek 16. haftadan itibaren annesinin kalp atışlarını hissetmeye başlarken, 26. haftada annesinin sesini diğer seslerden ayırt etmeye başlar. Anne karnında başlayan anne bebek ilişkisi, doğumdan sonra fiziksel temas ve beslenmeyle daha güçlü hale gelmektedir (16).

Doğumdan sonra bebeğin ilk temas ve ilk iletişim kurduğu kişi annesidir. Yaşamına devam edebilmek için başkasının beslemesine, bakmasına, korumasına en çok ihtiyaç duyan canlı insan yavrusudur. Bebeklik döneminde olduğu kadar, çocukluk döneminde de anne ve çocuk arasındaki fiziksel temas çok önemlidir. Bebeklik döneminde annenin bebeği beslemesi, barındırması, uyku ihtiyacını gidermesi ve koruması çocukta temel güven duygusunun oluşumunu sağlar. Bebeklik döneminde oluşturulmaya başlanan temel güven duygusu, çocukluk döneminde güven duygusu olarak karşımıza çıkar. Annenin çocukluk döneminde de çocuğa; sevgiyle yaklaşması, çocuğun temel gereksinimlerini karşılaması ve çocuğuyla sağlıklı iletişimde olması, çocuğun güven duygusunu arttıracaktır. Anne çocuk ilişkisinin sağlıklı olabilmesi, bebeklik dönemindeki bağlanmaya ve çocukluk dönemindeki güven duygusuna bağlıdır. Annenin sıcak ilgisi, dengeli sevgisi, şefkati, çocuğuna bakımı, çocuğun ruh ve beden olarak sağlıklı gelişmesinde ve sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturmasında çok önemli bir etkidir (1).

Teknolojinin ilerlemesi ve ekonomik alandaki gelişimler sebebiyle, ailedeki bireylerin görev ve sorumluluklarında bazı değişimler meydana gelmiştir. Kadınların öğrenim düzeylerinin artması, iş hayatında daha fazla yer almaları, babanın aile içindeki sorumluluklarının değişmesine neden olmuştur. Bu değişimler sebebiyle günümüzde babalar, ailenin ihtiyaçlarını karşılama ve geliri sağlamanın yanı sıra, çocukların bakımlarında da görev almaya başlamıştır. Güngörmüş (1989), babanın çocuk üzerindeki etkilerini dolaylı ve dolaysız etkiler olarak iki gruba toplamıştır. Ailenin bütçesine kendisinin ya da eşi ile birlikte destek olması ve eşine karşı davranışları, eşiyile iletişimi, babanın çocuk üzerindeki dolaylı etkileridir. Anne- baba arasında iyi ilişkiler, anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkiler. Babanın varlığı, anneye ev işlerinde ve çocuk bakımındaki desteği, babanın anne ile olumlu iletişimi, anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı olmasını sağlar. Eğer anne-baba arasındaki ilişki sağlıklı değilse, olumsuz iletişim yaşanıyorsa, anne babadan kaynaklı bu boşluğu doldurmak için, bütün ilgisini çocuğa yöneltip aşırı koruyucu bir tutum geliştirerek çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesini engellerken, çocuğun öz güvenini sarsabilir.

Babanın çocuğuna dokunması, konuşması, oynaması ve çocuğu ile ilgili çeşitli kararlara aktif olarak katılması ise babanın çocuk üzerindeki dolaysız etkileridir (1).

Annenin çocuğun üzerinde etkisi kadar, babanın da çocuğun üzerinde etkisi vardır. Erkek çocukları babalarını kendilerine rol model alırken, kız çocukları babalarını bir kahraman olarak görebilmektedir. Babanın varlığı ile çocuk, annesinin sadece kendisiyle iletişimi olmadığını, kişiler arası iletişimin olduğunu fark ederek, sosyal hayatındaki iletişime başlamaktadır (17).

Aile kişilerarası ilişkilerin gerçekleştiği ve çocuk tarafından gözlemlendiği ilk alandır. Çocuk ilk olarak ailesinde insan ilişkilerini gözlemler ve anlamaya çalışır. İnsan ilişkilerinde önemli olan saygı, hoşgörü, işbirliği gibi değerler ilk olarak ailede kazanılır. Olumlu değerler ailede kazanıldığı gibi, anlaşmazlık, kavga, hakaret, saygısızlık gibi olumsuz tutumlar da ilk olarak ailede öğrenilir. Beynin ön frontal lobları okul öncesi dönemde gelişimini tamamlamadığı için, çocuk iyi ve kötüyü süzgeçten tam olarak geçiremez. Bu yüzden ailede iyi ya da kötü ne yaşıyorsa, aynısını yaşantısına geçirir (13).

Aile içi ilişkilerin temelini, anne ile babanın birbirine olan ilişkisi oluşturur. Anne ve babanın aralarındaki ilişkinin sağlıklı olması, anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiyi de sağlıklı kılar. Anne-baba ve çocuk arasındaki iletişim, tüm aile bireyleriyle bağlantılıdır. Anne ile çocuğun iletişimi babayı, baba ile çocuğun iletişimi anneyi, en önemlisi de anne ile babanın iletişimi çocuğu doğrudan etkilemektedir (17).

Anne ve babanın temel görevi, çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra, çocuğun sevgi, sıcaklık, güven duyma gibi duygusal ihtiyaçlarını da karşılamaktır. Anne ve babanın çocuklarını güven içinde büyütebilmeleri, bebeklik döneminden itibaren başlar. Temel güven duygusu oluşturulmuş çocuk, ailesine karşı güven duymaya hazırdır. Anne babaların çocuklarını güven içinde büyütebilmeleri için ilk önce kendilerine, ardından birbirlerine güvenip, bu duyguyu çocuklarına hissettirmeli ve çocuklarına da güvenmeyi öğrenmelidir (13).

Anne ve babaların çocukları ile sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri ve güçlü bir aile olabilmeleri için, kendilerine, çocuklarına ve çevresine saygılı, çocuklarının söylediklerini daha dinlemeden yargılamayan, sorunlara karşı duyarlı, duygu ve düşünceleri hoşgörü içinde paylaşabilen ve kabul edici bir tutum içinde olmalıdır (17). National Commission On

Children'a göre (1991), aileyi, işlevlerini yerine getirerek, dağılmaya karşı koruyan, bir anlamda güçlü kılan özellikler şöyle sıralanmakta;

- Aile üyeleri arasında açık ve sık iletişim
- Sıcak ve destekleyici bir sosyal birime ait olma duygusu
- Bireylerin her birine saygılı yaklaşım
- Stresli durumlarla başa çıkma yeteneği
- Açık ve net olarak tanımlanmış roller ve sorumluluklar (13).

Görüldüğü gibi bir aileyi güçlü kılan özelliklerden ilk sırada yer alan, aile üyeleri arasındaki iletişimdir. O halde etkili iletişim özelliklerinin ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi, aileyi güçlü kılacak bir etkidir (13).

2.3. İletişimin Tanımı ve Önemi

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlükte iletişim; '*Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim*' olarak tanımlanmıştır (2).

İletişim; iki birey arasında bir göstergeler dizgesi aracılığıyla sağlanan (simge, jest, mimik vs.) her türlü duygu, düşünce, bilgi ve anlam iletimidir (18).

İletişim; dil kullanılarak ya da kullanmaksızın insanlar arasındaki duyguların, düşüncelerin ve yaşantıların ifade edilme yöntemidir (19).

Yukarıdaki tanımlara bakıldığında, iletişimin sadece sözlü ve çift yönlü olmadığını, sözsüz, beden diliyle de iletişim kurulabileceğini görüyoruz. Bazen sadece bir kağıda not bırakmak, hiçbir şey söylememek, sadece bakışlar ile mimik yapmak bile bir iletişimdir.

İnsanlık yeryüzüne yerleştiklerinden itibaren insanlar birlikte yaşama, topluluk oluşturma, ortak yaşantılar paylaşma, iletişim kurma ihtiyacı hissetmişlerdir. İnsanlar bu paylaşımlar ve iletişim sayesinde gelenek ve göreneklerini, dini inançlarını, düşüncelerini gelecek kuşağa taşırlar. İletişimin toplumsal amacı; toplumu oluşturan bireylerin bazı ortak yaşantıları paylaşmaları, kültürel özelliklerin kuşaktan kuşağa aktarılması ve toplumsal rollerin öğretilmesidir. Bireysel amacı ise insanın kendisini anlatabilmesi, yeni bilgi ve beceriler kazanabilmesidir (20).

İletişim insan etkinliklerinin tamamlayıcısıdır. Etkileşimin olduğu her yerde iletişim ve iletişimin olduğu her yerde de etkileşim vardır. Bu iki olgu birbirinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Eğer iletişim etkili kullanılırsa, duygu ve düşüncelerin karşı tarafa doğru iletilir. Toplumlarda sağlıklı iletişim becerileri geliştirilmezse, insanlar düşüncelerini, sorunlarını paylaştığında, yanlış anlaşılmalara ortaya çıkabileceği için, sorunlar çatışmaya dönüşebilir (21).

Çocukların iletişimde iyi bir gelişme gösterebilmeleri için, anne ve babalarının sağlıklı bir iletişim kurmaları gerekmektedir. Etkili bir iletişim, hem anne ile babanın hem de ebeveyn ile çocuklarının duygu ve düşüncelerini doğru anlamalarını sağlar. Paylaşma, kendini ifade etme, yardımlaşma, farklılıklara saygı duyma becerilerini destekler. Sağlıklı bir iletişimin gerçekleştiği ailelerde, çocuklar sosyal ilişkilerinde daha başarılı olurlar (22).

2.4. Aile İçi İletişimin Önemi

Bireylerin kendini, dünyayı, yaşadıkları durum ve olayları anlayabilmesi için iletişime girmesi gerekir. Aile içi iletişim; anne ve babaların birbirleriyle, anne ve babaların çocuklarıyla, çocuğun kardeşleriyle kurduğu iletişimdir. İletişim, çocuğun gelişim ve eğitiminde etkilidir. Cüceloğlu (2002), ailesi ile iletişimde değerli olduğunu mesajını alan çocuğun, kendini değerli hissettiğini belirtmiştir. Kendini değerli hissedenden çocuğun benlik saygısı da gelişir (22).

Aile ortamında iyi iletişim becerilerine sahip olan ebeveynlerin çocukları, toplumsal yaşam becerilerine ve okula daha kolay uyum sağlamaktadır. İyi iletişim becerileri ve çocuk ile iletişim her ailede, her kültürde ve her kuşakta farklılaşmaktadır. Çocukların olumlu ya da olumsuz iletişim becerilerinin kazanılmasında, anne ve babaları etkilidir ve bu sebeple doğru rol model olmaları çok önemlidir (23).

Ailede iletişim sağlıklı gerçekleştiğinde, çocuklar duygu ve düşüncelerini ifade edebilmekte ve başlarına gelen olumsuz durumları da ailelerine daha kolay anlatabilmektedir. Kam'ın (2011), madde bağımlısı gençlerin durumu ailelerine anlatması konusunu içeren araştırmasında, durumunu aileleriyle paylaşan gençlerin bağımlılığının azaldığını, arkadaşlarıyla paylaşanlar maddeye bağımlılığının yükseldiğini bulmuştur (24).

2.5. Davranış ve İletişim

İnsanlar duygu ve düşüncelerini belirtmek, ihtiyaçlarını karşılamak için iletişim kurarlar. Her bireyin iletişim şekli farklıdır ve bu onların davranış örüntülerini oluşturur. Bazı bireyler iletişimlerinde, karşıdaki bireyi dikkate almama, küçük görme, karşı görüşlerine saldırma eğilimi içindedirler. Bazıları ise ihtiyaçlarını karşılamak için bile kurduğu iletişimde öyle çok çekingendir ki; güçlük çekme, amacına ulaşamama görülür. Bu sebeple karşısındakine öfke ve kin duyma eğilimindedirler (25).

Karşılaşılan kişiler arası sorunların bir kısmı, bireylerin kendilerini ifade etmede, duygu ve düşüncelerini doğru şekilde iletmede, başarısız olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum bireyler arasında iletişim yoksunluğu ya da iletişim eksikliği getirdiği için, konuşmalar tartışmalara, ağız dalaşına ya da hiç konuşmama davranışlarına dönüşmektedir (26).

Yapılan çalışmalarda, toplumdaki bireylerin iletişim becerilerinin yetersiz olduğundan söz edilmektedir. Bireylerin saldırma ve çekingelik davranışlarının sebebi olarak; nasıl iletişim kurulması gerektiğinin bilinmemesi söylenebilir (25; 26).

2.6. Okul Öncesi Dönemde Davranış Problemleri

Her çocuğun döllemeden başlayarak yaşamının son anına kadar geçirdiği değişim dönemlerinde kendine özgü davranışları vardır. Çocukların gelişim dönemlerinin özelliklerini iyi bilmek, davranışlarının normal mi yoksa davranış problemi mi olduğunu tespit ettirir. Bir davranış; çocuğun gelişimi düzeyine uygun yeterlilikte olduğu halde çocuğun yapmaması gereken durumlarda ortaya çıkıyorsa ve çocuk doğru yönlendirildiği takdirde hala devam ediyorsa, davranış problemi olarak değerlendirilmez (27).

Davranışların sorun olarak değerlendirilebilmesi için bazı ölçütler gereklidir:

a) *Gelişim Dönemi*; Çocuğun gösterdiği davranışın, bulunduğu yaş ve gelişim özelliklerine uygun olup, olmadığına bakılır. Örneğin; çocukların tuvalet eğitiminin fallik dönemde tamamlanması beklenir. Çocuğun bu eğitimi, ilkokul dönemine uzamışsa, sorun olarak değerlendirilir (28).

b) *Sürekliliği*; Çocuğun herhangi bir davranışı çok uzun ve ısrarcı bir şekilde devam etmesidir (28).

c) *Belirtinin Sıklığı ve Gücü*; Bireyin kendisini ve çevresini rahatsız edecek, yaşantısını olumsuz etkileyecek boyuttaki olumsuz duygu ve düşüncelerinin yoğunluğudur.

Örneğin; bireyin temiz olma çerçevesinde ellerini yıkaması normaldir fakat, herhangi bir yere değdiğinde ellerini sık sık yıkama ihtiyacı duyması normal dışıdır (29).

Okul öncesi dönemde davranış sorunları uyku, beslenme, tuvalet eğitimi gibi özbakım becerilerinde gözlemlenirken bunların yanında yalan söyleme, küfretme, inatçılık, söz dinlememe ve saldırganlık davranışlarına da rastlanmaktadır (27). Kandır (2000), okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklarda rastladıkları davranış sorunlarına yönelik bilgi ve tutumlarını incelediği çalışmasında, davranış sorunlarının görülme sıklığı alt boyutunda ilk sırada %42,4 ile saldırganlık davranışı yer almaktadır (12).

Çocuklarda görülen davranış problemlerinin çoğunda anne, baba ve çocuk ilişkisinin sebep olduğu belirtilmektedir. Ebeveynlerin olumlu ya da olumsuz davranışları çocuklarını etkilemektedir. Anne ve babalar çocuklarını yetiştirdikleri bu süreçte onlara gösterdikleri tutum ve davranışlar ile çocuklarına rol model olurlar. Çünkü çocuklar anne ve babaları ile özdeşim kurarlar (30).

2.7. Saldırganlık Nedir?

Bir çok kaynakta saldırganlık ve öfke kavramları aynı anlamda kullanılmıştır. Fakat bu iki kavram birbirinden farklıdır. Saldırganlık; canlılara ve nesnelere yönelik olan tüm incitici davranışlardır (31).

Erdoğdu ve Oto'ya (2004) göre saldırganlık; kişinin düşünce ve inançlarını, karşısındaki kişinin hakkını çiğneyerek, uygunsuz yollarla ifade etme biçimidir (32).

Cozby ve Perlman (1983) saldırganlığı; kişinin istekli ve kasıtlı bir şekilde zarar verme davranışı olarak tanımlamıştır (33).

Freud, saldırgan davranışın ifade edilmediği zaman, bireyin iç dünyasında saklandığını ve ileride ortaya çıkan davranış bozukluklarının temelinde, baskıladığı saldırganlık eğiliminin olacağını savunmuştur (34).

Saldırganlığın tanımları içerisinde genel olarak, kişinin zarar verme davranışı yer almaktadır.

2.8. Saldırganlığın Nedenleri

Literatürde saldırganlığın nedenleri çeşitli sınıflandırılmıştır (35).

- *Saldırganlığın Biyolojik Nedenleri*

Saldırganlığın ortaya çıkmasında genetik faktörlerin, merkezi sinir sisteminin ve endokrin sistemin etkisi vardır. Genlerin dizilişinin etkisine bakıldığında; cinsiyeti belirleyen 23. Kromozomun XX kadın, XY şekli erkek cinsiyetini belirler. Merkezi sinir sistemindeki bu kromozomların dizilişi XXY ya da XYY olan kişilerin suça daha çok yöneldiği, daha çok davranış bozukluklarına sahip olduğu görülmüştür (36). Akıl hastanelerinde yatan kişilerin kromozom dizilimleri incelendiğinde daha çok Y kromozomunun yapısında farklılıklar olan bireyler olduğu saptanmıştır (37).

Merkezi sinir sisteminde hipotalamusun, saldırganlığın kontrol edilmesinde önemli etkisi vardır. Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmada, hipotalamusa elektrik şoku verilen hayvanların, çevrelerine saldırdığı gözlemlenmiştir (38).

Endokrin sistemdeki bazı hormonlar, kas gelişimini ve fiziksel büyümeyi destekler. Bu büyümenin etkisiyle, özellikle erkek hormonlarının fazlalığı olan kişilerde saldırganlık davranışı gözlemlenebilir (39).

- *Saldırganlığın Psikolojik Nedenleri*

Anne ve babalar çocuklarını kontrol altında tutmak isterler. Çocuklarını kontrol altına almak için zaman zaman çocuklarına; bağırma, kızma, alay etme, kötü söz söyleme, gücü hissettirerek düzeni sağlama davranışlarında bulunurlar. Aileler bunları yaparken çocuklarında gelecekte hangi davranışların oluşacağını bilmemektedir ve yaptıklarının geçerli taktik olduğuna inanırlar. Bazen de sırf öfkelerini kontrol edemedikleri için bu davranışları yaparlar (40; 41).

Aile içinde şiddet toplumun en büyük sağlık sorunlarından biridir ve küçük yaştaki çocuklar, büyük yaştaki çocuklara oranla daha fazla psikolojik saldırganlığa, özellikle de anneleri tarafından uğrarlar. Çocukların duygusal olarak yanlış davranışlara maruz kalmaları onların psikolojilerine etkilemekte ve çocukları uyumsuz davranışlara yöneltebilmektedir (42).

- *Saldırganlığın Çevresel Nedenleri*

Çocuklar saldırgan davranışları hem gözlem yoluyla hem de araçsal öğrenme yoluyla öğrenebilmektedir. Küçük çocuklar gördüklerinden, örneklerinden yaşamı anlamlandırır. İzledikleri bir çizgi film, sinema, spor programı ya da bulunduğu ortam çocuğu saldırgan davranışlara yöneltebilir (43).

Bireyin çevresinden ve yaşantısından aldığı etkileşimler, onun davranışlarını nasıl yönlendireceğini etkiler. Karşılaştığı davranıştan haz duyması ya da rahatsız olması, onun saldırganlığa yönelip yönelmeyeceğini belli eden duygularıdır (44).

Çocuklar yaparak yaşayarak ve taklit yoluyla öğrenmeyi daha kolay deneyimlerler. Çocuğun çevresinde saldırganlar davranışlarla istenileni elde etme durumları yaşanıyorsa, her çocuğun bireysel farklılıkları da göz önünde bulundurularak, etkilenmesi mümkündür. Özellikle okul öncesi dönem çocukları birbirine uymaca davranışlarını da gösterdiği için, çevreden etkilenerek kolayca saldırganlığa yönelebilir (45).

2.8. Saldırganlığın Çeşitleri

Literatürde saldırganlık farklı farklı sınıflandırılmıştır (46). Saldırganlığın çeşitlerini incelendiğinde;

- *Sergilenen Davranışın Biçimine Göre Saldırganlık*; Doğrudan ve dolaylı olarak ikiye ayrılmıştır. Doğrudan saldırganlık; fiziksel ve sözel saldırganlığı içerir. Vurma, küfür etme davranışlarını barındırır. Dolaylı saldırganlık ise, bireyi duygusal olarak zedelemeye yöneliktir. Dedikodu, dışlama, kötüleme davranışlarını içerir (47; 48). Sözel saldırganlık; fiziksel saldırganlıktan önce uygulanır, fiziksel saldırganlığın bir habercisidir (49).

- *Amacına Göre Saldırganlık*; Araçsal ve düşmanca olarak ikiye ayrılır. Araçsal saldırganlık; amaca ulaşmak için yapılır. Bir çocuğun şeker için, diğer çocuğu tehdit etmesi örnek gösterilebilir. Düşmanca saldırganlık ise, bireye olumsuz duyguların etkisiyle direkt uygulanan zorbalıktır (50). Amacına göre saldırganlıkta, amacına yönelmek için bir akrana zorbalık etme, düşmanca davranma davranışları da görülmektedir (51).

- *Altında Yatan Sebebine Göre Saldırganlık*; Amaca yönelik ve tepkisel saldırganlık olarak ikiye ayrılır. Amaca yönelik saldırganlık, hedefe varmak için bilerek ve isteyerek yapılan şiddet, baskı, zorbalık içeren saldırganlık türüdür. Tepkisel saldırganlık ise; bireyin

kendini savunmak için, kışkırtmaya, tehdite, kötü sözlere karşı gösterdiği davranıştır (47). Tepkisel saldırganlığın bir diğer çeşidi de, isteklerin engellenmesi durumunda gösterilen davranışlardır. Çocuklarda ve ergenlerde daha sık görülür (51).

2.9. Okul Öncesi Dönemde Saldırganlık

Saldırganlık yaşamın her döneminde farklı şekilde ortaya çıkar. Bebeklik döneminde ağlama, ısırma gibi kendini gösterirken; çocukluk döneminde vurma, itme, tepinme davranışları ile ortaya çıkar. İfade gücünün arttığı dönemde ise, sözel saldırganlık ortaya çıkarak, bağırma, hakaret ve tehdit gibi davranışlar meydana gelir (52). Bebeklik döneminde ağlama, nefesi tutma gibi saldırganlığa yönelik davranışlar çocuğun ayaklanmaya başladığı dönemde itme, ısırma, şiddetli ağlama şeklinde devam eder. Çocuğun yaşı ilerledikçe saldırganlık içe ya da dışa dönük olmaya başlar (53). Çocuğun kendi saçını çekmesi, kendine vurması, kendini ısırması ya da geçirdiği öfke nöbetleri içe dönük saldırgan davranışlar iken eşyalara zarar verme, nesnelere yırtma, tekmeleme gibi çevreye yaptığı olumsuz davranışlar dışa dönük saldırganlıktır (54).

Okul öncesi dönemde çocukların dil gelişimleri henüz desteklenme sürecinde olduğu için daha çok fiziksel saldırganlığa yönelirler. Oyunağı başka bir çocuğun oynadığını görünce, almak için ifade etmek yerine arkadaşına vurma, saç çekme ya da ısırma gibi davranışlarda bulunurlar. Sözel ifadeleri ve sözel becerileri geliştikçe bu davranışlar yerini sözel saldırganlığa bırakır (55). Okul öncesi çocuklarda sözel saldırganlık, en çok alay etme ve lakap takma biçimindedir (56).

Okul öncesi dönemde saldırganlık çocuklarda daha çok öfke nöbetleri, vurma, itme, ısırma, şiddetli ağlama gibi davranışlardır. Çocuklar isteklerini yerine getirmek için bu davranışlara (ağlama, vurma, itme) başvururlar. İsteklerini yerine getirmek için bu davranışların yapılması kabul edilir ve engellenmezse, pekiştireç sağlanmış olur ve bu olumsuz davranışlar çocuğun kişiliğinde yer almaya başlar (57).

Okul öncesi dönemde duygusal yönden sağlıklı gelişme gösteremeyip, desteklenemeyen çocuklar, okul zamanında çevresiyle alay etme, zorbalık, saldırganlık gibi davranışlar göstermektedir (58). Çocukların duygusal gelişimlerinin desteklenmesi, kendisiyle ve çevresiyle barışık olup, çevresine uyum sağlayabilmesi ve enerjilerini doğru yönlendirebilmesi için desteklemek, saldırganlığın en aza indirgenmesi için gereklidir (59)

2.10. Aile İçi İletişimde Saldırganlığın Yansımaları

Duyularımızı, düşüncelerimizi, isteklerimizi öğrenip, dış dünyaya aktarmamıza yardımcı olan ilk sosyal çevre, ailedir. Duyguların nasıl gösterileceğinin öğrenildiği ailede, çocuklar doğrudan değil, taklit ederek öğrenir. Anne ve baba arasındaki iletişim, bu taklit için, örnek modeldir (60).

Bebekler ilk duygusal tepkilerini anneden öğrenirler. 18 aylık olduklarında öfkelerini, ağlama, kollarını sallama ya da ayaklarıyla tepinme davranışlarını göstererek yansıtırlar. Bu davranışlar, çocuk 2 yaşına ulaştığında doruk noktasına ulaşır ve öfke nöbetleri gibi gözükabilir. 3 yaşına geldiğinde bu olumsuz davranışlar yüksek oranda azalır çünkü artık çocuğun iletişim becerileri arttığı için, duygularını sözel olarak ifade etmeye başlar. Bu dönemde çocuğun gözlem ve taklit becerisi de geliştiği için, kendini en güvenli hissettiği ilk sosyal çevresi olan aile ortamında, anne ve babasını rol model alır. Anne ve baba duygularını nasıl ifade ediyorsa, çocuk o ifade şekline yönelir (61).

Ailede yaşanan öfke ve saldırganlığa çocukların çoğu maruz kalmaktadır. Bazı çocuklar kendileri bu saldırganlığı, şiddet olarak yaşarken; bazı çocuklar anne ve baba arasındaki bu durumlara tanık olmaktadır (62). Bu durumlara tanık olan çocuklarda; düşmanca tavırlar, korku, anksiyete, problem çözme becerisinde yetersizlik, düşük benlik saygısı, okula uyum problemleri, iletişim kurma becerisinde yetersizlik davranışları görülmektedir (63). Çocukluğunda şiddete maruz kalan bireylerin gelecekte de davranış bozukları yaşadığı görülmektedir. Hatta çoğu, eşlerine ya da çocuklarına aynı saldırgan davranışları göstermektedir (64).

Aile içinde öfke ve saldırganlığın kontrol altına alınmaması onarılması güç yıkımlara yol açar. Anne ve babalar birbirleriyle, çocuklarıyla ve çevreleriyle temel iletişim becerilerini kullanmayı öğrenerek, saldırgan davranışlarla başa çıkmayı, ifade etme becerilerini geliştirmeyi ve olumsuz duygularını yönlendirmeyi öğrenmelidir. Anne ve babalar sorunlarını saldırgan davranışlar içeren bir tutumla çözme yoluna başvuruyorsa, çocuklar saldırmayı sorun çözücü bir davranış olarak öğrenirler ve bunu yaşamlarında uygularlar. Bu nedenle yetişkinlerin özellikle ebeveynlerin, çocuklara model olma bilinciyle hareket etmeleri gerekmektedir (65).

2.11. İlgili Araştırmalar

2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Tuzgöl (1997), çalışma grubunu 1996-1997 eğitim öğretim yılında Ankara'nın Yenimahalle ilçesinde farklı lise türlerinde öğrenim gören 465 öğrencinin oluşturduğu, anne baba tutumlarının farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçladığı çalışmasında, üç ölçek kullanarak, verilerin analizini yapmıştır. Araştırmanın sonucunda; cinsiyet ve okul türleri değişkenleri incelediğinde anlamlı farklılık bulunurken, yaş, anne baba tutumu gibi diğer değişkenlerin saldırganlık üzerinde anlamlı farklılığı bulunmamıştır (66).

Yılmaz ve Balcı (1999), araştırma grubunu, Samsun il merkezinde çocuğu anaokuluna devam eden 20 gönüllü annenin oluşturduğu, 10 annenin kontrol grubu, 10 annenin deney grubu olduğu, çocukları anaokuluna devam eden annelere verilen iletişim becerileri eğitiminin, ailenin işlevlerine etkisini incelemeyi amaçladığı deneysel çalışmasında, deney grubuna haftada bir buçuk saat süren, 12 oturumluk İletişim Becerileri Eğitimi uygulamıştır. Verilerin sonucunu 'Aile Değerlendirme Ölçeği' ile toplamıştır. Araştırmanın sonucunda; verilen eğitimin annelerin aile işlevleri düzeyini olumlu yönde etkilerken, araştırmanın alt boyutları olan davranış kontrol düzeyi ile gereken ilgiyi gösterme maddelerinde farklılık bulunmamıştır (67).

Özmen (2004), aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımalarını incelemeyi amaçladığı çalışması için, literatür taraması yapmıştır ve çeşitli çalışmaları derlemiştir. Literatürü taradığında araştırmanın sonucunda; çocukluğunda sürekli şiddet, öfke ve saldırganlıkla büyütülmüş her çocuğun, yetişkinlikte aynı olumsuz davranışlarını göstermediğini fark etsede, yetişkinlikte bu olumsuz davranışları gösteren bireylerin çocukluğunda mutlaka bir şiddet öyküsü olduğu saptanmıştır (68).

Ayan (2007), araştırma örneklemini, Sivas'ın Merkez ilçesinde, düşük, orta, yüksek sosyoekonomik ve kültürel düzey olarak ayırdığı, 70 ilköğretim okulunun altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarından oluşan toplam 665 öğrencinin oluşturduğu çalışmasında, aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimlerini incelemiştir. Araştırma verileri anket formu ve saldırganlık ölçeği ile toplanmıştır. Öğrencilerin % 54'ünün anneleri tarafından şiddete maruz kalırken, % 46'sının babaları tarafından şiddete maruz kaldığı saptanarak, yapılan analizlere göre, ailesinde şiddete uğrayan çocukların şiddete eğilimlerinin daha fazla

olduğu bulunmuş ve ailede yaşayan birey sayısı ile annenin tutumu incelendiğinde, saldırganlık üzerinde anlamlı etki bulunmuştur (69).

Yalçın (2007), çalışma grubunu Ankara'da farklı liselerde öğrenim gören 639 öğrencinin oluşturduğu araştırmasında, ailelerinden algıladıkları destek düzeylerinin lise düzeyindeki öğrencilerin saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma verileri, Saldırganlık Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, aileden algılanan destek düzeyi ile ailenin gelir durumu, ailede şiddet uygulama, aile ile arkadaşlarının ilişkileri değişkenlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur (70).

Uzbaş ve Kabasakallı (2010), İzmir'de ilköğretim 4.sınıf ile 8.sınıfta öğrenim gören 951 öğrencinin oluşturduğu çalışmada, ilköğretim okullarındaki saldırganlık ve şiddet yaygınlığını incelemiştir. Veriler Saldırganlık Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, kavga etme ve fiziksel saldırganlık düzeylerinde cinsiyet değişkeninde ve sınıf düzeylerinde anlamlı farklılık bulunurken, ilköğretim sekizinci sınıfta öğrenim gören çocukların % 6'sının kesici bir aletle arkadaşını yaraladığı saptanmıştır (71).

Altay ve Gürea (2012), araştırma örneklemini Ankara'da okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören, 35-75 aylık 344 çocuğun anneleri ve öğretmenlerinin oluşturduğu çalışmada, çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Verilerin toplanmasında Ebeveyn Stilleri ve Boyutları Ölçeği, Sosyal Yeterlik için Eğitimci Değerlendirme Ölçeği, Olumlu Sosyal Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet değişkeni incelendiğinde erkeklerin kızlara oranla arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle ve ailesiyle daha yüksek seviyede negatif ilişkide bulunduğu görülmüştür. Annesi izin verici ebeveyn stiline sahip çocukların akran ilişkileri, demokratik aileye göre daha düşük seviyede negatif ilişki gösterirken, anneleri demokratik ebeveyn stiline sahip çocukların olumlu sosyal davranışları daha yüksek düzeyde saptanmıştır (72).

Şahin ve Aral (2012), aile içi iletişimin önemi anlattığı betimsel çalışmada, çocukların duygu ve düşüncelerinin ifade etmesi, ailenin çocuğa karşı açık ve dürüst olması, ailenin çocuğu bir birey olarak kabul etmesi durumunda, aile içinde oluşabilecek iletişim engellerinin ortadan kalkacağını ve çocukların sağlıklı gelişeceğini vurgulamıştır (73).

Dinçer ve Uysal (2013), Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki tane okul öncesi eğitim kurumunda, 60-71 aylık 121 çocuk ve bu çocukların 6 öğretmenin oluşturduğu

okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelemeyi amaçladığı çalışmada, Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ilişkisel saldırganlıkta, baba öğrenim düzeyi düşük olan öğretmenlerin öğrencilerinde yüksek puan çıkarken, fiziksel saldırganlık puanları 15 yıllık mesleki deneyim süresi olan öğretmenlerin, erkek öğrencilerinde daha yüksek çıkmıştır (74).

Kırık (2014), çalışma grubunu İstanbul il merkezinde Şişli ilçesinde, 0-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin oluşturduğu çalışmada, aile ve çocuk ilişkisinde internetin yerini incelemeyi amaçlamıştır. Verilen toplanmasında nitel araştırma çeşidi olan bu çalışmada, 50 ebeveyn ile internet üzerine 5 açık uçlu soru sorularak, yüz yüze mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde; ebeveynlerin internet kullanımı üzerine yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür (75).

2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Steuer, Mapplefield ve Smith (1971), çalışmalarında okul öncesi kurumuna devam eden 10 çocuğa, iki gruba bölerek, 11 gün boyunca bir gruba saldırgan davranışlar içeren, diğer gruba saldırgan davranışlar içermeyen, toplam 110 dakika süren programlar izletilmiştir. Deneysel süreç tamamlandıktan sonra, saldırgan davranışlar izleyen çocukların kişisel arası iletişimde, saldırganlığa yöneliminin, izlemeyenlere göre arttığı saptanmıştır (76).

Chen, Wang, Chen ve Liu (2002), çocukların kişiliklerinin ve sosyalleşmelerinin saldırganlığa yönelimini incelemeyi amaçladığı çalışmalarında, 2 yaşında ve Çinli 172 çocuk ve ailesiyle çalışmıştır. Araştırma 2 yıl sürmüştür. Araştırma sonucunda, ebeveyn tutumlarını cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, sert ve baskıcı tutuma sahip annelerin kızlarının, erkeklere oranla daha fazla saldırgan davranışlar gösterirken; sert ve baskıcı tutuma sahip babaların oğullarının, kızlara oranla daha fazla saldırgan davranışlar gösterdiği bulunmuştur. Sıcak, yumuşak ve sakin ebeveyn tutumlarının gösterildiği ailelerde saldırganlıkla ters yönde ilişki vardır (77).

Sebanc (2003), okul öncesi çocukların arkadaşlık özelliklerinin, prososyal davranış ve saldırganlık ile ilişkisini incelediği çalışmasında, okul öncesi eğitim kurumuna giden 98 çocuğa öğretmenleri tarafından, arkadaşlık özelliklerini ölçen, 4 alt ölçekli (destek, çatışma, münhasırlık / mahremiyet ve asimetri), 36 maddeli anket formu uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda çatışma alt ölçeğinin, aşırı saldırganlık ve akran reddi ile pozitif yönde ilişkili

olduğu saptanmıştır. Bulgular, okul çağındaki çocukların arkadaşlık ilişkileri ve davranışsal özellikleri ile ilgili literatürle uyumludur (78).

Snyder, Stoolmiller, Wilson ve Yamamoto (2003), çalışmalarında ebeveyn tutumlarının çocukların saldırganlığa yönelik davranışlarına etkisini inceledikleri çalışmalarında, sert tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının saldırganlığa eğilimlerinin daha fazla; sıcak tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında ise, saldırganlığa yönelimin daha az olduğunu bulurken, saldırgan davranışların erkek çocuklarda daha fazla olduğu saptanmıştır (79).

Scaramella ve Leve (2004), ebeveyn çocuk etkileşiminde erken çocukluk zorlama modelini inceledikleri araştırmalarında, literatür taraması yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda, ebeveyn çocuk iletişiminin kalitesi, çocuğun yaşamındaki sosyal ilişkilerini etkilediği bulunmuştur. Baskıcı ve otoriter ebeveyn tutumunun, çocukta duygusal sorunlar oluşturabileceği ve akran ilişkilerinde sorunlar yaşayabileceği saptanmıştır. Bu model ile ilgili deneysel çalışmalara yer verilmesi önerilmiştir (80).

Laible, Carlo, Torquati ve Ontai (2004), ebeveyn tutumlarının, çocukların aile ilişkilerini nasıl algıladıklarını ve sosyal davranışlarına nasıl etkisi olduğunu incelemeyi amaçladığı çalışmalarında, 74 çocuk ve aileleriyle anket yoluyla görüşme sağlamışlardır. Katılımcıların 39'u anasınıfı, 16'sı ilköğretim 1.sınıf, 17'si ilköğretim 2.sınıf çocuğudur. Araştırmanın sonucunda, yumuşak, sakin ve sıcak ebeveyn tutumlarına sahip ailelerin çocuklarında saldırgan davranışları daha az iken; sert ve baskıcı aile tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının saldırgan davranışları daha fazla olduğu saptanmıştır (81).

Giles ve Heyman (2005), saldırganlık davranışı ve cinsiyet ilişkisini araştırdığı çalışmada, okul öncesi kurumuna devam eden 3-5 yaş grubundan 21 erkek 20 kız olmak üzere toplam 41 çocuk ile 20 dakikalık süren bireysel görüşmeler yapmıştır. Araştırmanın sonucunda erkek çocukları fiziksel saldırganlığı, kız çocuklarının ise ilişkisel ve sözel saldırganlığı kullandığı saptanmıştır (82).

Persson (2005), çocukların yaşları ile prososyal ve saldırganlık davranışlarının farklılığını incelemeyi amaçladığı boylamsal çalışmada, 3 yıl boyunca, 2 aylık periyotlarla 22-40 ay aralığındaki 44 çocuğu gözlemlemiştir. Araştırmanın sonucunda, cinsiyet ile saldırgan davranışlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Çocukların yaşları

arttıkça prososyal davranışları da artmıştır fakat prososyal davranışların artması saldırganlığın artmasına sebep olmamıştır (83).

Smith, Freeman ve Zabriskie (2009), araştırmalarında aile içi iletişimde çekirdek ve denge modelinin, aile içi ilişkilerin etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın rneklemini Amerika Birleşik Devletleri'nin 25 farklı eyaletten, 11-17 yaş arası 95 genç oluşturmuştur. Yapılan araştırmanın sonucunda, aile ile iletişim leğinin, aile eğlencesi değişkenleri ile aile işlev değişkenleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir (84).

McHale, Johnson ve Sinclair (2010), aile ilişkilerinin, okul öncesinde aile temsillerini ve akran ilişkilerini nasıl etkilediğini inceleyen çalışmada, 4 yaşındaki 43 çocuğa mutlu, zgn, kızgın ve endişeli aileleri anlatmak için kukla tekniği ile hikaye anlatılmıştır. Ardından aile görüşlerini öğrenmek için kukla ile çocuklara soru cevap tekniği kullanılarak görüşme yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, tüm aile bireyleri arasında olumlu ilişkilerin olduğu çocukların, aile temsillerini mutlu ifade ettiği ve okulda daha olumlu, davranışı akran ilişkileri sergilediği saptanmıştır (85).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ebeveynlerin 36-72 aylık çocuklarıyla iletişiminin, çocukların saldırganlığa etkisinin olup olmadığını ortaya koymak üzere betimsel ve ilişkisel tarama modelli nicel bir çalışmadır.

Eğitim alanındaki araştırmalar sadece durumları ya da olayları betimlemenin ötesinde bir şeyler yapmak istemektedir. Örneğin, başarı konusundaki farklılıkların, öğretmenin davranışı, öğrencinin alışkanlığı, öğrencinin ilgileri ya da ebeveynlerin tutumları ile ne şekilde ilişkili olduğunu öğrenmek isterler. Araştırmacılar bu tür olası ilişkileri araştırarak, olguyu daha iyi anlayabilmektedir. Bunun yanı sıra, ilişkilerin belirlenmesi, kişinin tahminlerde bulunmasını da sağlar. Örneğin, araştırmacılar eğer öğrencinin ilgisinin başarı ile ilişkili olduğunu bilirse, bir konuya daha çok ilgi duyan öğrencilerin bu konuda, daha az ilgili olan öğrencilere göre daha yüksek başarı sergileyecekleri konusunda tahminde bulunabilir. İlişkileri ve bağlantıları inceleyen araştırma, ilişkisel (associational) araştırma olarak adlandırılır (86).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma evrenini İstanbul ili, 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında, resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini İstanbul ili Beylikdüzü, Bakırköy, Avcılar, Kağıthane, Esenyurt, Büyükçekmece ve Bağcılar ilçelerinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36- 72 aylık çocukların ebeveynlerinden ve öğretmenlerinden oluşmaktadır. Ebeveynlere ve öğretmenlere, ilgili yetkililerden alınan izinler ile çocuklarının gittikleri okul öncesi eğitim kurumları aracılığıyla ulaşılmıştır. Katılımcılara kimlik belirtmemeleri, araştırmaya katılmaya zorunlu olmadıkları ve gönüllülük esasına göre katılabilecekleri belirtilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan çocukların demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler

	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kız	176	56,5
	Erkek	135	43,5
	Toplam	310	100,0
Yaş	36-48 Aylık	61	19,7
	49-60 Aylık	91	29,3
	61-72 Aylık	158	51,0
	Toplam	310	100,0
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	0-12 Ay	172	55,5
	13-24 Ay	77	24,8
	25 Ay ve Üzeri	61	19,7
	Toplam	310	100,0
Ailedeki Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	77	24,8
	İki Çocuk	130	42,0
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	33,2
	Toplam	310	100,0
Kaçıncı Çocuk Olduğu	İlk Çocuk	141	45,5
	İkinci Çocuk	98	31,6
	Üçüncü ve Sonrası	71	22,9
	Toplam	310	100,0
Anne Yaşı	30 Yaş ve Altı	102	32,9
	31-35 Yaş	104	33,5
	36-40 Yaş	79	25,5
	41 Yaş ve Üzeri	25	8,1
	Toplam	310	100,0
Baba Yaşı	30 Yaş ve Altı	26	8,4
	31-35 Yaş	99	31,9
	36-40 Yaş	98	31,6
	41 Yaş ve Üzeri	87	28,1
	Toplam	310	100,0
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul ve Altı	87	28,1
	Ortaokul	43	13,8
	Lise	66	21,3
	Lisans	87	28,1
	Lisansüstü	27	8,7
	Toplam	310	100,0
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul ve Altı	57	18,4
	Ortaokul	47	15,1
	Lise	92	29,7
	Lisans	88	28,4
	Lisansüstü	26	8,4
	Toplam	310	100,0

Araştırmaya katılan çocukların ve ebeveynlerinin demografik bilgileri incelendiğinde, çocukların %56,5'inin kız, %43,5'inin erkek çocuğu; %51,0'ının 61-72 aylık, %29,3'ünün 49-60 aylık ve %19,7'sinin 36-48 aylık olduğu saptanmıştır. Çalışmaya dâhil edilen çocukların %55,5'inin 0-12 aydır, %24,8'inin 13-24 aydır ve %19,7'sinin ise 25 ay ve üzeri süre boyunca okul öncesi eğitimden yararlandığı tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan

çocukların ebeveynlerinin %42'sinin iki çocuğa, %33,2'sinin üç ve üzeri çocuğa ve %24,8'inin ise tek çocuğa sahip olduğu görülmüştür. Çocukların %45,5'inin ilk çocuk olduğu, %31,6'sının ikinci çocuk olduğu ve %22,9'unun ise üçüncü ve sonrası çocuk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne yaşları incelendiğinde, %33,5'inin 31-35 yaş aralığında, %32,9'unun 30 yaş ve altı yaş aralığında, %25,5'inin 36-40 yaş aralığında ve %8,1'inin ise 41 yaş ve üzeri yaşa sahip olduğu tespit edilmiştir. Baba yaşlarında ise, %31,9'unun 31-35 yaş aralığında, %31,6'sının 36-40 yaş aralığında, %28,1'inin 41 yaş ve üzeri yaş aralığında ve %8,4'ünün ise 30 yaş ve altı yaş aralığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan çocukların anne öğrenim düzeyleri incelendiğinde, annelerin %28,1'inin lisans ve ilkökul ve altı mezunu olduğu, %21,3'ünün lise, %13,8'inin ortaokul ve %8,7'sinin lisansüstü öğrenim düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Diğer taraftan baba öğrenim düzeyi incelendiğinde ise babaların %29,7'sinin lise, %28,4'ünün lisans, %18,4'ünün ilkökul ve altı, %15,1'inin ortaokul ve %8,4'ünün lisansüstü öğrenim düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anne ve baba çalışma durumu ve gelir durumu değişkenlerine dair dağılım Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler

	Değişkenler	n	%
Anne Çalışma Durumu	Ev Hanımı	198	63,9
	Serbest Meslek	13	4,2
	Özel Sektör	50	16,1
	Memur	49	15,8
	Toplam	310	100,0
Baba Çalışma Durumu	Çalışmıyor	4	1,3
	Serbest Meslek	92	29,7
	Özel Sektör	119	38,4
	Memur	95	30,6
	Toplam	310	100,0
Ebeveyn Gelir Durumu	1500 TL ve Altı	49	15,8
	1501-3000 TL	106	34,2
	3001-4500 TL	65	21,0
	4501 TL ve Üstü	90	29,0
	Toplam	310	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen çocuklarının annelerinin %63,9'unun ev hanımı olduğu, %16,1'inin özel sektörde, %15,8'i devlet kurumunda çalıştığı ve %4,2'sinin ise serbest meslekte çalıştığı belirlenmiştir. Babaların çalışma durumları

incelendiğinde ise, %38,4'ünün özel sektörde, %30,6'sının kamu kurumunda çalıştığı, %29,7'sinin serbest meslek mensubu olduğu tespit edilmiştir. Babaların %1,3'ünün ise çalışmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin aylık gelir durumu incelendiğinde ise, ebeveynlerin %34,2'sinin 1.501-3.000 TL aralığında, %29'unun 4.501 TL ve üstü, %21'i 3.001-4.500 TL aralığında ve %15,8'inin 1.500 TL ve altı gelir durumuna sahip olduğu görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları, ebeveynlerin bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 'Sosyo Demografik Aile Bilgi Formu', ebeveynlerin çocuğuyla iletişimini belirlemek amacıyla, ebeveynlere uygulanan 'Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği (EÇİÖ)', çocukların saldırganlığa yönelimini belirlemek amacıyla, okul öncesi öğretmenlerine uygulanan "36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği" kullanılmıştır.

3.3.1. Sosyo-Demografik Aile Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik Aile Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu formda kullanılan çocuğun doğum tarihi, çocuğun cinsiyeti, kaç yıldır eğitim aldığı, ailedeki çocuk sayısı, kaçınıcı çocuğu olduğu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, babanın çalışma durumu, ailenin aylık geliri soruları ebeveyni tanımaya yöneliktir. Form toplam 12 adet sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği (EÇİÖ)

Tablo 3. Araştırmada Kullanılan "Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği" Alt Boyutlarının ve Toplam Puanın Güvenirlikleri

Ölçekler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Problem Çözme	5	.617
Paylaşım Açık Olma	4	.701
Saygı-Kabul	7	.718
Duyarlılık	6	.678
Engelsiz Dinleme	5	.704
Ölçek Toplam Puan	27	.793

Tablo 3'te araştırmada kullanılan "Ebeveynin ocuğuyla İletişim Ölçeği" alt boyutlarının ve toplam puanın güvenilirlikleri verilmiştir. Bir ölçeğin geçerliliği ise o ölçeğin ölçmek istediği değişkeni ne derece ölçtüğüne ilişkindir. Sonuç olarak araştırmada kullanılan "Ebeveynin ocuğuyla İletişim Ölçeği" alt boyutlarının ve toplam puanın güvenilirlik düzeyi "güvenilir" düzeyinde ($\alpha > .60$) olduğu anlaşılmaktadır. Bu ölçek 0-18 yaş arası çocuğu olan tüm ebeveynlere, çocuğuyla iletişimini değerlendirmek amacıyla uygulanabilmektedir. Ölçek 2016 yılında, Süleyman KAHRAMAN tarafından hazırlanıp, geliştirilmiş, 5'li likert tipi, 27 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 1,3,4,7 ve 19 numaralı maddeleri problem çözme alt boyutunu; 11,13,14 ve 21 numaralı maddeleri paylaşıma açık olma alt boyutunu; 5,9,16,18,20,22 ve 23 numaralı maddeleri saygı-kabul alt boyutunu; 6,12,17,24,25 ve 26 numaralı maddeleri duyarlılık alt boyutunu; 2,8,10,15 ve 27 numaralı maddeleri engelsiz dinleme alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçeğin puanlamasında 5: her zaman, 4: sıklıkla, 3: bazen, 2: nadiren, 1: hiçbir zaman olarak hesaplanmakta, engelsiz dinleme alt boyutunun maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, ebeveynin çocuğuyla iletişiminin yüksek düzeyde olduğunun göstergesidir.

3.3.3. 36-72 Aylık ocuklara Yönelik Saldırıcılık Yönelim Ölçeği

Tablo 4. Araştırmada Kullanılan "36-72 Aylık ocuklara Yönelik Saldırıcılık Yönelim Ölçeği" Alt Boyutlarının Güvenirlikleri

Ölçekler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırıcılık	8	.879
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırıcılık	7	.867
Kendine Yönelik Saldırıcılık	5	.881
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırıcılık	7	.888

Tablo 4'te araştırmada kullanılan "36-72 Aylık ocuklara Yönelik Saldırıcılık Yönelim Ölçeği" alt boyutlarının güvenilirlikleri verilmiştir. Bir ölçeğin geçerliliği ise o ölçeğin ölçmek istediği değişkeni ne derece ölçtüğüne ilişkindir. Sonuç olarak araştırmada kullanılan "36-72 Aylık ocuklara Yönelik Saldırıcılık Yönelim Ölçeği" alt boyutlarının "yüksek güvenilir" düzeyinde ($\alpha > .80$) olduğu anlaşılmaktadır. Bu ölçek, Büşra KAYNAK, Adnan KAN ve Zeynep KURTULMUŞ tarafından 2016 yılında, 36-72 ay arası çocukların saldırganlığının neye ve kime yönelik olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanıp, 36-72 aylık çocuğu olan yetişkinlere uygulanabilmektedir. Ölçek 7'li likert tipi, 27 madde ve 4 alt

boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 1,2,3,4,5,6,7 ve 8 numaraları maddeleri başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutunu; 9,10,11,12,13,14 ve 15 numaralı maddeleri başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutunu; 16,17,18,19 ve 20 numaralı maddeleri kendine yönelik saldırganlık alt boyutunu; 21,22,23,24,25,26 ve 27 numaralı maddeleri nesnelere / eşyalara yönelik alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçeğin puanlamasında, saldırganlık boyutunun hassasiyetini saptamak amacıyla 7’li likert tipi olan ölçekte; 1: hiçbir zaman yapmaz, 4: ara sıra yapar, 7: her zaman/sürekli yapar olarak hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça, çocuğun saldırganlığa yönelimi artmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Kullanılan veri toplama araçları, 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında, İstanbul il merkezinin, Beylikdüzü, Bakırköy, Avcılar, Kağıthane, Esenyurt, Büyükçekmece ve Bağcılar ilçelerinde bulunan özel / resmi okul öncesi kurumlarında eğitim gören 36- 72 aylık 700 çocuğun ebeveynlerine ve öğretmenlerine, İl Milli Eğitim Bakanlığı ve valilik izinleri doğrultusunda, çocuklarının gittikleri okul öncesi eğitim kurumları aracılığıyla ulaştırılmıştır.

Ölçekleri ebeveynler ve öğretmenler o an doldurmak istemezlerse, evine götürüp 3 gün içerisinde doldurup kurum yetkilisine teslim etmeleri istenmiştir. Aileden gelen Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği ebeveyn tarafından doldurulunca, aynı çocuk için öğretmen tarafından Saldırganlık Yönelim Ölçeği doldurularak, aileden gelen ölçek ile birleştirilir. Ölçeklerin tamamının doldurulduğu bilgisi kurum yetkilisine verilince, ölçekler araştırmacıya teslim edilir. 700 ebeveyne ulaşılması hedeflenirken; katılımı reddeden ve ölçekteki soruların tamamının doldurulmamış olması sebebiyle, çalışma 310 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında kullanılan “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği”, “Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği” ve bu ölçeklerin alt boyutları ile katılımcıların bağımsız değişkenlerinin karşılaştırmalarında parametrik analizler mi yoksa non-parametrik analizler mi yapılacağı üzerine karar verilebilmesi amacıyla ölçek puanlarının ayrı ayrı basıklık çarpıklık değerleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucu Tablo 5-6’da verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmada Kullanılan “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” Alt Boyut Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri

	N	Min	Max	Std Sapma	Ort.	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	31	8,00	55,00	7,700	13,803	59,304	2,299	7,042
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	31	7,00	49,00	6,146	11,022	37,776	2,651	9,066
Kendine Yönelik Saldırganlık	31	5,00	22,00	2,825	7,532	7,984	1,733	4,185
Nesnelere/Eşyalar a Yönelik Saldırganlık	31	7,00	49,00	6,834	10,754	46,716	2,554	7,419

Tablo 5 incelendiğinde, “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” alt boyut puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2/+2 aralığında olmadığı görülmektedir. Mallery ve George (2010)’a göre çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 arasında olması normal dağılımı ifade etmektedir (73). -2 ile +2 arasında olmaması durumunda non-parametrik testler uygulanır. Bu ölçekte de toplam puanın basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2/+2 aralığında olmadığından ötürü non-parametrik testlerden yararlanılmıştır. İki kategorili bağımsız değişkenler ile ölçek puanının karşılaştırılmasında Mann Whitney U Testi, iki kategoriden fazla olan bağımsız değişkenler ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis H Testi analizi uygulanmıştır.

Tablo 6. Araştırmada Kullanılan “Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği” Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri

	n	Min	Max	Std Sapma	Ort.	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
Problem Çözme	310	10,00	25,00	2,774	21,393	7,696	-,865	,940
Paylaşım Açık Olma	310	11,00	20,00	2,290	17,871	5,245	-,963	,187
Saygı-Kabul	310	19,00	35,00	3,126	31,648	9,776	-1,279	1,848
Duyarlılık	310	16,00	30,00	3,264	25,016	10,657	-,452	-,350
Engelsiz Dinleme	310	5,00	25,00	4,282	15,900	18,343	-,207	-,259
Ölçek Toplam Puan	310	74,00	134,00	10,014	111,829	100,285	-,368	,166

Tablo 6 incelendiğinde, “Ebeveynin Çocuğuyla İletişim Ölçeği” alt boyut ve toplam puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2/+2 aralığında olduğu görülmektedir. Mallery ve George (2010)’a göre çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 arasında olması normal

dağılımı ifade etmektedir (87). Bu ölçekte de alt boyut ve toplam puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin $-2/+2$ aralığında olmasından ötürü parametrik testlerden yararlanılmıştır. İki kategorili bağımsız değişkenler ile ölçek puanın karşılaştırılmasında Bağımsız T Testi, iki kategoriden fazla olan bağımsız değişkenler ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ise ANOVA analizi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Birinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın birinci alt problem cümlesi olan “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği madde ortalamaları ne kadardır?” sorusuna cevap vermek amacıyla tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Madde Ortalamaları

	MADDELER	\bar{x}	SS
1	Canını yakmak amacı ile bir başkasına (arkadaş, kardeş, yetişkin vb.) vurur.	2,177	1,515
2	Bir başkasının elindeki nesneyi zorla alır.	2,358	1,663
3	Bir başkasına zarar vermek amacı ile tekme atar.	1,641	1,268
4	Canını acıtmak için bir başkasını ısırır.	1,329	,932
5	Bir başkasının saçını can acıtıcı bir şekilde çeker.	1,464	1,156
6	Canını yakmak amacı ile bir başkasını çimdikler.	1,477	1,107
7	Zarar vermek için bir başkasına yumruk atar.	1,522	1,213
8	Bir başkasının canını acıtacak şekilde zorla çeker/çekiştirir.	1,832	1,445
9	Zor duruma düşürmek amacı ile bir başkasının arkasından konuşur.	1,387	,954
10	Üzmek amacı ile bir başkasını kasten dışlar.	1,593	1,158
11	Birini küçümsemek için ona hoşlanmayacağı bir isim takar.	1,509	1,178
12	Bir başkasını tehdit eder.	1,574	1,233
13	Bir başkasının dışlanmasını sağlar. (Örneğin arkadaşlarından birinin oyuna dahil edilmesine engel olur)	1,809	1,372
14	Bir başkasına küçümseyici bir şekilde yüzünü buruşturur.	1,632	1,196
15	Bir başkasını üzme için ona küçümseyici bir şekilde omuz silker.	1,516	1,113
16	Kendini canını acıtmak için ısırır.	1,229	,817
17	Öfkeli bir şekilde kendi canını yakmak için saçını çeker.	1,274	,858
18	Canını yakmak amacı ile kendini çimdikler.	1,203	,742
19	Kendi vücuduna kanatmak amacı ile zarar verir. (Örneğin vücudu öfkeli bir şekilde kaşıyarak kanatmaya yaklaştırır)	1,180	,723
20	Kasten başını duvara, yere vb. vurur.	1,200	,745
21	Eşyaları (Nesneleri) zarar verme amacı ile tekmeler.	1,680	1,408
22	Eşyalara hiddetli bir şekilde yumruk atar.	1,512	1,291
23	Eşyaları kırmak amacı ile fırlatır/yerden yere atar.	1,712	1,362
24	Kapıları öfkeli bir şekilde çarpar.	1,716	1,371
25	Zarar vermek amacı ile eşyaları ısırır.	1,254	,879
26	Eşyalara bağırarak kötü söz söyler.	1,441	1,259
27	Eşyalara tükürür.	1,435	1,185

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılanlar okul öncesi dönem çocuklarının “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği maddelerine en yüksek oranda çıkan

maddeler sırasıyla “Canını yakmak amacı ile bir başkasına (arkadaş, kardeş, yetişkin vb.) vurur.” ($\bar{x}=2,177$; $ss=1,515$), “Bir başkasının elindeki nesneyi zorla alır.” ($\bar{x}=2,358$; $ss=1,663$) ve “Bir başkasının canını acıtacak şekilde zorla çeker/çekiştirir. ” ($\bar{x}=1,832$; $ss=1,445$) maddeleridir. Ölçekteki en düşük ortalamaya sahip olan maddeleri ise sırasıyla “Kendi vücuduna kanatmak amacı ile zarar verir (Örneğin vücudu öfkeli bir şekilde kaşıyarak kanatmaya yaklaştırır).” ($\bar{x}=1,180$; $ss=,723$), “Kasten başını duvara, yere vb. vurur.” ($\bar{x}=1,200$; $ss=,745$) ve “Zarar vermek amacı ile eşyaları ısıtır.” ($\bar{x}=1,254$; $ss=,879$) maddeleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca genel olarak değerlendirildiğinde, çalışma grubuna alınan çocuklarının düşük oranda saldırganlık düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problem cümlesi olan “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puan ortalaması ne kadardır?” sorusuna cevap vermek amacıyla tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Madde Ortalaması

	n	Min	Max	Std Sapma	Ort.
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	31 0	8,00	55,00	7,700	13,803
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	31 0	7,00	49,00	6,146	11,022
Kendine Yönelik Saldırganlık	31 0	5,00	22,00	2,825	7,532
Nesnelere/Eşyalar a Yönelik Saldırganlık	31 0	7,00	49,00	6,834	10,754

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen okul öncesi dönem çocuklarının “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği”nden en yüksek ortalamaya sahip olan alt boyutun “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” ($\bar{x}=13,803$; $ss=7,700$), en düşük ortalamaya sahip olan alt boyutunun ise “Kendine Yönelik Saldırganlık” ($\bar{x}=7,532$; $ss=2,825$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer ifade ile çocuklarda diğerlerine oranla “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” oranının yüksek olduğu, “Kendine Yönelik Saldırganlık” oranının ise en düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Üçüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problem cümlesi olan “36-72 aylık çocukların cinsiyet bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Mann Whitney U Testine dair bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Cinsiyet Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Mann Whitney U Testi Sonuçları

Saldırganlık Yönelim	Gruplar	n	\bar{x}	Ss	SO	ST	U	Z	p
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	Kız	175	12,251	5,381	140,08	24513,5	9113,5	-3,504	,000**
	Erkek	135	15,814	9,587	175,49	23691,5			
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	Kız	175	10,697	5,842	149,46	26155,0	10755,0	-1,399	,162
	Erkek	135	11,444	6,517	163,33	22050,0			
Kendine Yönelik Saldırganlık	Kız	175	7,525	2,735	154,78	27087,0	11687,0	-,163	,870
	Erkek	135	7,540	2,949	156,43	21118,0			
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	Kız	175	9,731	5,171	144,45	25279,5	9879,5	-2,705	,007**
	Erkek	135	12,081	8,357	169,82	22925,5			

*p<.05 ** p<.01

Tablo 9 incelendiğinde, çocukların cinsiyet bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” ve “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılaşmalar kız çocuklarının lehinedir. Bir diğer ifade ile erkek çocukları, kız çocuklarına oranla daha fazla “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” ve “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” yönelimine sahip olduğu söylenebilir. Saldırganlık Yönelim Ölçeği diğer alt boyutları olan “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Dördüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problem cümlesi olan “36-72 aylık çocukların yaş bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları

arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Yaş Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Çocuk Yaşı	n	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	36-48 aylık	61	155,97	2	,002	,999	---
	49-60 aylık	91	155,40				
	61-72 aylık	158	155,38				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	36-48 aylık	61	143,47	2	1,467	,480	---
	49-60 aylık	91	158,28				
	61-72 aylık	158	158,54				
Kendine Yönelik Saldırganlık	36-48 aylık	61	149,95	2	,712	,700	---
	49-60 aylık	91	152,15				
	61-72 aylık	158	159,57				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	36-48 aylık	61	175,46	2	4,533	,104	---
	49-60 aylık	91	151,55				
	61-72 aylık	158	150,07				

Tablo 10 incelendiğinde, çocukların yaş bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile çocukların yaş düzeyinin artıp azalması saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

Beşinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problem cümlesi olan “36-72 aylık çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Okul Öncesine Devam Etme Süresi Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Süre	n	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	0-12 ay	172	155,51	2	,307	,858	---
	13-24 ay	77	159,19				
	25 ay – üstü	61	150,81				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	0-12 ay	172	143,75	2	9,065	,011*	0-12 ay-25 ay ve üzeri
	13-24 ay	77	160,99				
	25 ay – üstü	61	181,71				
Kendine Yönelik Saldırganlık	0-12 ay	172	157,76	2	,491	,782	---
	13-24 ay	77	149,44				
	25 ay – üstü	61	156,77				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	0-12 ay	172	157,68	2	,632	,729	---
	13-24 ay	77	156,49				
	25 ay – üstü	61	148,10				

*p<.05 **
p<.01

Tablo 11 incelendiğinde, çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma 0-12 ay devam eden çocuklar ile 25 ay ve üstü devam eden çocukların puanları arasında olup, 0-12 ay çocukların lehinedir. Bir diğer ifade ile okul öncesine 25 ay ve üstü devam eden çocukların “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” a yönelim puanları 0-12 ay okula devam eden çocukların puanlarına oranla anlamlı derecede yüksektir. Saldırganlık Yönelim Ölçeği diğer alt boyutları olan “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Altıncı Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın altıncı alt problem cümlesi olan “Çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı

bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Çocuk Sayı	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	Tek Çocuk	77	139,55	2	7,398	,025*	Üç ve Üzeri- Tek Çocuk
	İki Çocuk	130	150,42				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	173,84				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	Tek Çocuk	77	141,77	2	7,842	,020*	Üç ve Üzeri- Tek Çocuk
	İki Çocuk	130	148,45				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	174,67				
Kendine Yönelik Saldırganlık	Tek Çocuk	77	151,84	2	2,811	,245	---
	İki Çocuk	130	148,38				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	167,22				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	Tek Çocuk	77	140,49	2	3,993	,136	---
	İki Çocuk	130	156,92				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	164,93				

*p<.05 ** p<.01

Tablo 12 incelendiğinde, ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma Üç ve üzeri çocuk sayısına sahip ebeveynlerin çocukları ile tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarının puanları arasındadır ve tek çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının lehinedir. Bir diğer ifade ile üç ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarının “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” yönelimleri, tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarına göre daha fazladır. Saldırganlık Yönelim Ölçeği diğer alt boyutları olan “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Yedinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yedinci alt problem cümlesi olan “Kaçınıcı çocuk olma durumu bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları

arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Kaçınıcı Çocuk Olma Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Kaçınıcı Çocuk	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	1. Çocuk	141	150,85	2	2,957	,228	---
	2. Çocuk	98	150,74				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	171,31				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	1. Çocuk	141	147,89	2	4,600	,100	---
	2. Çocuk	98	152,69				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	174,48				
Kendine Yönelik Saldırganlık	1. Çocuk	141	149,50	2	1,662	,436	---
	2. Çocuk	98	156,60				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	165,89				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	1. Çocuk	141	153,85	2	4,756	,093	---
	2. Çocuk	98	145,31				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	172,83				

Tablo 13 incelendiğinde, çocukların kaçınıcı sırada doğduğu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile çocukların doğum sırasının değişmesi saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

Sekizinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın sekizinci alt problem cümlesi olan “Anne yaşı bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Anne Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	30 yaş ve altı	102	156,22	3	1,393	,707	---
	31-35 yaş	104	148,08				
	36-40 yaş	79	163,27				
	41 yaş ve üstü	25	158,90				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	30 yaş ve altı	102	152,86	3	1,988	,575	---
	31-35 yaş	104	151,85				
	36-40 yaş	79	156,57				
	41 yaş ve üstü	25	178,06				
Kendine Yönelik Saldırganlık	30 yaş ve altı	102	142,97	3	7,348	,062	---
	31-35 yaş	104	171,93				
	36-40 yaş	79	145,58				
	41 yaş ve üstü	25	169,64				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	30 yaş ve altı	102	167,66	3	4,245	,236	---
	31-35 yaş	104	144,35				
	36-40 yaş	79	155,78				
	41 yaş ve üstü	25	151,40				

Tablo 14 incelendiğinde, anne yaşı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile anne yaşının artıp azalması çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

Dokuzuncu Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın dokuzuncu alt problem cümlesi olan “Baba yaşı bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Baba Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Baba Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	30 yaş ve altı	26	155,83	3	,943	,815	---
	31-35 yaş	99	153,13				
	36-40 yaş	98	151,13				
	41 yaş ve üstü	87	163,02				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	30 yaş ve altı	26	161,42	3	2,055	,561	---
	31-35 yaş	99	152,33				
	36-40 yaş	98	148,35				
	41 yaş ve üstü	87	165,39				
Kendine Yönelik Saldırganlık	30 yaş ve altı	26	143,54	3	5,218	,157	---
	31-35 yaş	99	166,68				
	36-40 yaş	98	141,19				
	41 yaş ve üstü	87	162,48				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	30 yaş ve altı	26	169,06	3	1,081	,782	---
	31-35 yaş	99	155,67				
	36-40 yaş	98	156,38				
	41 yaş ve üstü	87	150,26				

Tablo 15 incelendiğinde, baba yaşı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile baba yaşının artıp azalması çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

Onuncu Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın onuncu alt problem cümlesi olan “Anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Anne Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Öğrenim	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	İlkokul ve altı	87	158,63	4	6,272	,180	---
	Ortaokul	43	176,65				
	Lise	66	151,48				
	Lisans	87	154,89				
	Lisansüstü	27	123,50				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	İlkokul ve altı	87	154,20	4	8,644	,071	---
	Ortaokul	43	183,02				
	Lise	66	162,11				
	Lisans	87	147,32				
	Lisansüstü	27	126,06				
Kendine Yönelik Saldırganlık	İlkokul ve altı	87	161,55	4	1,891	,756	---
	Ortaokul	43	165,91				
	Lise	66	153,27				
	Lisans	87	147,11				
	Lisansüstü	27	151,91				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	İlkokul ve altı	87	169,29	4	9,339	,053	---
	Ortaokul	43	169,06				
	Lise	66	145,99				
	Lisans	87	152,83				
	Lisansüstü	27	121,31				

Tablo 16 incelendiğinde, anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile anne öğrenim durumunun değişmesi çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

On Birinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on birinci alt problem cümlesi olan “Baba öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Baba Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Baba Öğrenim	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	İlkokul ve altı	57	159,38	4	1,457	,836	---
	Ortaokul	47	158,78				
	Lise	92	153,89				
	Lisans	88	158,42				
	Lisansüstü	26	136,90				
Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	İlkokul ve altı	57	152,61	4	1,249	,870	---
	Ortaokul	47	158,04				
	Lise	92	162,14				
	Lisans	88	152,66				
	Lisansüstü	26	143,37				
Kendine Yönelik Saldırganlık	İlkokul ve altı	57	160,95	4	3,973	,410	---
	Ortaokul	47	159,02				
	Lise	92	146,15				
	Lisans	88	151,83				
	Lisansüstü	26	182,71				
Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	İlkokul ve altı	57	159,05	4	1,042	,903	---
	Ortaokul	47	164,13				
	Lise	92	152,73				
	Lisans	88	153,99				
	Lisansüstü	26	147,04				

Tablo 17 incelendiğinde, baba öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile baba öğrenim durumunun değişmesi çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

On İkinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on ikinci alt problem cümlesi olan “Anne meslek türü bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Anne Meslek Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Meslek	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarna Yönelik Fiziksel Saldırganlık	Ev Hanımı	198	160,41	3	4,395	,222	---
	Serbest Meslek	13	174,81				
	Özel Sektör	50	152,84				
	Memur	49	133,26				
Başkalarna Yönelik İlişkisel Saldırganlık	Ev Hanımı	198	160,31	3	5,980	,113	---
	Serbest Meslek	13	135,54				
	Özel Sektör	50	165,81				
	Memur	49	130,85				
Kendine Yönelik Saldırganlık	Ev Hanımı	198	155,77	3	7,480	,058	---
	Serbest Meslek	13	180,85				
	Özel Sektör	50	129,82				
	Memur	49	173,89				
Nesnelere /Eşyalara Yönelik Saldırganlık	Ev Hanımı	198	161,76	3	7,641	,054	---
	Serbest Meslek	13	150,04				
	Özel Sektör	50	160,72				
	Memur	49	126,33				

Tablo 18 incelendiğinde, anne meslek türü bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarna Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarna Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile anne meslek türünün değişmesi çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

On Üçüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on üçüncü alt problem cümlesi olan “Baba meslek türü bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Baba Meslek Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Baba Meslek	N	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamlı Fark
Başkalarna Yönelik Fiziksel Saldırganlık	Çalışmıyor	4	87,25	3	3,703	,295	---
	Serbest Meslek	92	164,33				
	Özel Sektör	119	150,48				
	Memur	95	156,11				
Başkalarna Yönelik İlişkisel Saldırganlık	Çalışmıyor	4	93,50	3	2,585	,460	---
	Serbest Meslek	92	157,20				
	Özel Sektör	119	152,21				
	Memur	95	160,58				
Kendine Yönelik Saldırganlık	Çalışmıyor	4	151,13	3	3,907	,272	---
	Serbest Meslek	92	159,68				
	Özel Sektör	119	143,58				
	Memur	95	166,57				
Nesnelere/ Eşyalara Yönelik Saldırganlık	Çalışmıyor	4	117,50	3	,952	,814	---
	Serbest Meslek	92	154,08				
	Özel Sektör	119	156,41				
	Memur	95	157,34				

Tablo 19 incelendiğinde, baba meslek türü bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarna Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarna Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile baba meslek türünün değişmesi çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

On Dördüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on dördüncü alt problem cümlesi olan “Ebeveyn gelir durumu bağımsız değişkeni ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis Testine dair bulgular Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Ebeveyn Gelir Durumu Bağımsız Değişkeni İle Saldırganlık Yönelim Ölçeği Alt Boyut Puanları Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Gelir Durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	X2	p	Anlamli Fark
Başkalarna Yönelik Fiziksel Saldırganlık	1500TL ve altı	49	153,95	3	4,250	,236	---
	1501-3000 TL	106	169,23				
	3001-4500 TL	65	149,12				
	4501 TL ve üstü	90	144,78				
Başkalarna Yönelik İlişkisel Saldırganlık	1500TL ve altı	49	140,99	3	3,255	,354	---
	1501-3000 TL	106	165,10				
	3001-4500 TL	65	159,28				
	4501 TL ve üstü	90	149,36				
Kendine Yönelik Saldırganlık	1500TL ve altı	49	168,76	3	2,310	,511	---
	1501-3000 TL	106	155,13				
	3001-4500 TL	65	159,39				
	4501 TL ve üstü	90	145,91				
Nesnelere/E şyalara Yönelik Saldırganlık	1500TL ve altı	49	150,76	3	2,994	,392	---
	1501-3000 TL	106	166,35				
	3001-4500 TL	65	152,63				
	4501 TL ve üstü	90	147,37				

Tablo 20 incelendiğinde, ebeveyn gelir durumu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarna Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarna Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile ebeveyn gelir durumunun değişmesi çocuğun saldırganlık yönelim puanlarını etkilememektedir.

On Üçüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on üçüncü alt problem cümlesi olan “Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği madde ortalamaları ne kadardır?” sorusuna cevap vermek amacıyla tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Madde Ortalamaları

MADDELER		\bar{x}	ss
1	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun sorumluluklarını yerine getirmesini kolaylaştırır	4,358	,770
2	Çocuğumun anlattığı konuların önemsiz olduğunu düşündüğümde genellikle şakaya vururum	3,474	1,273
3	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onu disipline etmemi kolaylaştırır	4,048	1,046
4	Kullandığım iletişim tarzı çocuğumun sınırlarını anlamasını kolaylaştırır	4,116	,902
5	Çocuğum için koyduğum kuralları onun anlayacağı şekilde açıklarım	4,438	,729
6	Çocuğumla iletişim kurarken onun ne hissediyor olabileceğini anlarım	4,267	,893
7	Çocuğum yanlış bir davranış yaptığında bunu anlaması için onunla rahatça konuşurum	4,487	,803
8	Çocuğumla konuşurken genellikle kendimi ona öğüt verirken bulurum	2,358	1,145
9	Bir durum hakkında gerçekten ne düşündüğümü çocuğumla paylaşıyorum	4,006	1,004
10	Çocuğumu beni dinlemediğinde ona gözdağı vererek konuşurum	3,335	1,239
11	Çocuğum düşüncelerini benimle paylaşır	4,380	,830
12	Çocuğumla iletişimimi aksatacak engelleri kullanmaktan kaçınırım	3,816	1,183
13	Çocuğum duygularını benimle paylaşır	4,406	,806
14	Çocuğum canını sıkın bir durum olunca bunu benimle paylaşabileceğini bilir	4,593	,734
15	Çocuğumu dinlerken başkalarını ona örnek gösteririm	3,287	1,323
16	Çocuğumu dinlerim	4,658	,627
17	Çocuğuma bir sorumluluk verirken bunu ona en iyi şekilde ifade etmenin yollarını bilirim	4,332	,856
18	Çocuğumu fikirlerini ifade etmesi konusunda cesaretlendiririm	4,632	,673
19	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun motivasyonunu artırır	4,383	,865
20	Çocuğumla iletişim kurarken onun kişisel haklarına saygı duymaya özen gösteririm	4,461	,794
21	Çocuğum benimle her konuyu rahatça konuşur	4,490	,778
22	Çocuğumun fikirlerine değer veririm	4,716	,566
23	Çocuğumla iletişim kurarken içten olmaya çalışırım	4,735	,644
24	Çocuğumla iletişim kurarken potansiyelinin/yeteneklerinin getirdiği özelliklerine dikkat ederim	4,490	,744
25	Çocuğumla iletişim kurarken onun ne düşünüyor olabileceğini anlarım	4,216	,885
26	Çocuğumla iletişimimi geliştirmek için yapabileceklerimi araştırırım	3,893	1,116
27	Çocuğumun konuşmak istediği konuyu dinlemek istemediğimde konuyu değiştiririm	3,445	1,339

Tablo 21 incelendiğinde, araştırmaya katılanlar okul öncesi dönem çocuklarının “Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği” maddelerine en yüksek oranda çıkan maddeler sırasıyla “Çocuğumla iletişim kurarken içten olmaya çalışırım.” (\bar{x} =4,735; ss=,644), “Çocuğumun fikirlerine değer veririm.” (\bar{x} =4,716; ss=,566) ve “Çocuğumu dinlerim.”

(\bar{x} =4,658; ss=,627) maddeleridir. Ölçekteki en düşük ortalamaya sahip olan maddeleri ise sırasıyla “Çocuğumla konuşurken genellikle kendimi ona öğüt verirken bulurum.” (\bar{x} =2,358; ss=1,145), “Çocuğumu dinlerken başkalarını ona örnek gösteririm.” (\bar{x} =3,287; ss=1,323) ve “Çocuğumu beni dinlemediğinde ona gözdağı vererek konuşurum.” (\bar{x} =3,335; ss=1,239) maddeleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca genel olarak değerlendirildiğinde, çalışma grubuna

alınan çocuklarının ebeveynin çocuğuyla iletişiminin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

On Dördüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on dördüncü alt problem cümlesi olan “Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalaması ne kadardır?” sorusuna cevap vermek amacıyla tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puan Madde Ortalaması

	N	Min	Max	Std Sapma	Ort.
Problem Çözme	310	10,00	25,00	2,774	21,393
Paylaşım Açık Olma	310	11,00	20,00	2,290	17,871
Saygı-Kabul	310	19,00	35,00	3,126	31,648
Duyarlılık	310	16,00	30,00	3,264	25,016
Engelsiz Dinleme	310	5,00	25,00	4,282	15,900
Toplam İletişim Puanı	310	74,00	134,00	10,014	111,829

Tablo 22 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen okul öncesi dönem çocuklarının “Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği”nden en yüksek ortalamaya sahip olan alt boyutun “Saygı-Kabul” ($\bar{x}=31,648$; $ss=3,126$), en düşük ortalamaya sahip olan alt boyutunun ise “Engelsiz Dinleme” ($\bar{x}=15,900$; $ss=4,282$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

On Beşinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on beşinci alt problem cümlesi olan “Çalışma grubunun cinsiyet bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Bağımsız T Testi uygulanmıştır. Bağımsız T Testine dair bulgular Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Cinsiyet Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Bağımsız T-Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	X	ss	T	P
Problem Çözme	Kız	175	21,297	3,0120	-,715	,475
	Erkek	135	21,518	2,4368		
Paylaşım Açık Olma	Kız	175	18,017	2,2754	1,281	,201
	Erkek	135	17,681	2,3039		
Saygı-Kabul	Kız	175	31,617	3,2601	-,200	,842
	Erkek	135	31,688	2,9560		
Duyarlılık	Kız	175	25,125	3,3521	,672	,502
	Erkek	135	24,874	3,1538		
Engelsiz Dinleme	Kız	175	15,731	4,0160	-,789	,431
	Erkek	135	16,118	4,6118		
Toplam İletişim	Kız	175	111,788	10,4108	-,081	,936
	Erkek	135	111,881	9,5135		

Tablo 23 incelendiğinde, çalışma grubunun cinsiyet bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

On Altıncı Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on altıncı alt problem cümlesi olan “36-72 aylık çocukların yaş bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Yaş Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Sonuçları

	Çocuk Yaşı	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	36-48 aylık	61	21,114	2,829	2	,602	,549	---
	49-60 aylık	91	21,615	2,811				
	61-72 aylık	158	21,373	2,737				
Paylaşım Açık Olma	36-48 aylık	61	17,770	2,209	2	,142	,868	---
	49-60 aylık	91	17,824	2,243				
	61-72 aylık	158	17,936	2,358				
Saygı-Kabul	36-48 aylık	61	32,114	2,846	2	,844	,431	---
	49-60 aylık	91	31,538	2,845				
	61-72 aylık	158	31,531	3,375				
Duyarlılık	36-48 aylık	61	25,606	2,758	2	1,520	,220	---
	49-60 aylık	91	24,670	3,300				
	61-72 aylık	158	24,987	3,408				
Engelsiz Dinleme	36-48 aylık	61	15,655	4,935	2	,595	,552	---
	49-60 aylık	91	16,307	3,811				
	61-72 aylık	158	15,759	4,280				
Toplam İletişim	36-48 aylık	61	112,262	10,437	2	,109	,896	---
	49-60 aylık	91	111,956	9,690				
	61-72 aylık	158	111,588	10,089				

Tablo 24 incelendiğinde, çocukların yaş bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile toplam puan arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile çocukların yaş düzeyinin artıp azalması ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim puanlarını etkilememektedir.

On Yedinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on yedinci alt problem cümlesi olan “36-72 aylık çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo25. Okul Öncesine Devam Etme Süresi Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Süre	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	0-12 ay	172	21,186	2,932	2	1,503	,224	---
	13-24 ay	77	21,844	2,523				
	25 ay - üstü	61	21,409	2,584				
Paylaşım Açık Olma	0-12 ay	172	17,779	2,427	2	,337	,714	---
	13-24 ay	77	18,026	2,311				
	25 ay - üstü	61	17,934	1,842				
Saygı-Kabul	0-12 ay	172	31,686	2,998	2	,131	,877	---
	13-24 ay	77	31,493	3,381				
	25 ay - üstü	61	31,737	3,193				
Duyarlılık	0-12 ay	172	25,238	3,191	2	,946	,389	---
	13-24 ay	77	24,818	3,405				
	25 ay - üstü	61	24,639	3,291				
Engelsiz Dinleme	0-12 ay	172	16,075	4,256	2	,889	,412	---
	13-24 ay	77	16,026	4,436				
	25 ay - üstü	61	15,245	4,165				
Toplam İletişim	0-12 ay	172	111,965	9,923	2	,295	,744	---
	13-24 ay	77	112,207	10,933				
	25 ay - üstü	61	110,967	9,134				

Tablo 25 incelendiğinde, çocukların okul öncesine devam etme süresi bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile toplam puan arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile çocukların okul öncesine devam etme süresinin artıp azalması ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim puanlarını etkilememektedir.

On Sekizinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on sekizinci alt problem cümlesi olan “Çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26. Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Çocuk Sayısı	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Tek Çocuk	77	21,519	2,751	2	,075	,928	---
	İki Çocuk	130	21,523	2,494				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	21,135	3,115				
Paylaşım Açık Olma	Tek Çocuk	77	17,779	2,409	2	,096	,908	---
	İki Çocuk	130	17,861	2,384				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	17,951	2,088				
Saygı-Kabul	Tek Çocuk	77	31,974	3,103	2	1,793	,168	---
	İki Çocuk	130	31,792	2,879				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	31,223	3,415				
Duyarlılık	Tek Çocuk	77	24,935	3,361	2	,144	,866	---
	İki Çocuk	130	25,423	3,100				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	24,563	3,359				
Engelsiz Dinleme	Tek Çocuk	77	16,428	4,716	2	3,384	,035*	Tek Çocuk-Üç ve Üzeri Çocuk
	İki Çocuk	130	16,292	3,926				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	15,009	4,276				
Toplam İletişim	Tek Çocuk	77	112,636	11,127	2	1,315	,270	---
	İki Çocuk	130	112,892	9,478				
	Üç ve Üzeri Çocuk	103	109,883	9,601				

*p<.05 ** p<.01

Tablo 26 incelendiğinde, ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma tek çocuğa sahip olan ebeveynler ile üç ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları arasında olup, tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer ifade ile tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuk ebeveyn iletişimi, üç ve üzeri çocuk sahibi olan ebeveynlerinkine göre daha olumludur. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği diğer alt boyutları ile ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

On Dokuzuncu Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın on dokuzuncu alt problem cümlesi olan “Kaçınıcı çocuk olma durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27. Kaçınıcı Çocuk Olma Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Kaçınıcı Çocuk	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	1. Çocuk	141	21,432	2,762	2	,664	,516	---
	2. Çocuk	98	21,418	2,576				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	21,281	3,080				
Paylaşım Açık Olma	1. Çocuk	141	17,808	2,446	2	,126	,882	---
	2. Çocuk	98	17,918	2,277				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	17,929	1,995				
Saygı-Kabul	1. Çocuk	141	32,014	3,037	2	1,512	,222	---
	2. Çocuk	98	31,377	2,877				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	31,295	3,567				
Duyarlılık	1. Çocuk	141	25,014	3,307	2	2,039	,132	---
	2. Çocuk	98	25,132	3,254				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	24,859	3,230				
Engelsiz Dinleme	1. Çocuk	141	16,106	4,560	2	3,410	,034*	2. Çocuk-3. ve Sonraki Çocuk
	2. Çocuk	98	16,418	3,774				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	14,774	4,229				
Toplam İletişim	1. Çocuk	141	112,375	10,728	2	2,964	,053	---
	2. Çocuk	98	112,265	9,002				
	3.ve Sonraki Çocuk	71	110,140	9,820				

*p<.05 ** p<.01

Tablo 27 incelendiğinde, çocukların kaçınıcı sırada doğduğu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma ikinci sırada doğmuş çocuk ile üçüncü ve daha sonraki doğan çocuk arasında olup, ikinci sırada doğan çocuğun lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer ifade ile ikinci sırada doğan çocuğun çocuk ebeveyn iletişimindeki engelsiz dinleme, üçüncü ve üzeri doğan çocuğunkine göre daha olumludur. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği diğer alt boyutları ile çocukların kaçınıcı sırada doğduğu bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Yirminci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirminci alt problem cümlesi olan “Anne yaşı bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. Anne Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Anne Yaş	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	30 yaş ve altı	102	21,813	2,937	3	3,324	,020*	30 yaş ve altı- 31-35 yaş arasında
	31-35 yaş	104	20,750	2,851				
	36-40 yaş	79	21,784	2,394				
	41 yaş ve üstü	25	21,120	2,471				
Paylaşım Açık Olma	30 yaş ve altı	102	17,862	2,533	3	,718	,542	---
	31-35 yaş	104	17,730	2,382				
	36-40 yaş	79	17,873	1,989				
	41 yaş ve üstü	25	18,480	1,686				
Saygı-Kabul	30 yaş ve altı	102	31,921	2,916	3	2,009	,113	---
	31-35 yaş	104	31,057	3,432				
	36-40 yaş	79	32,075	2,863				
	41 yaş ve üstü	25	31,640	3,225				
Duyarlılık	30 yaş ve altı	102	25,637	3,066	3	3,817	,010**	30 yaş ve altı- 31-35 yaş arasında
	31-35 yaş	104	24,192	3,636				
	36-40 yaş	79	25,341	2,973				
	41 yaş ve üstü	25	24,880	2,682				
Engelsiz Dinleme	30 yaş ve altı	102	15,480	4,519	3	2,293	,078	
	31-35 yaş	104	16,528	3,861				
	36-40 yaş	79	15,253	3,904				
	41 yaş ve üstü	25	17,040	5,608				
Toplam İletişim	30 yaş ve altı	102	112,715	9,823	3	1,335	,263	
	31-35 yaş	104	110,259	11,315				
	36-40 yaş	79	112,329	8,095				
	41 yaş ve üstü	25	113,160	10,270				

*p<.05 ** p<.01

Tablo 28 incelendiğinde, anne yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi ölçeği alt boyutlarından olan “Problem Çözme” ve “Duyarlılık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu farklılaşmalar iki alt boyutta da 30 yaş ve altı anneleri ile 31-35 yaş arasındaki anneler arasındadır. Farklılaşmalar 30 yaş ve altı annelerin lehinedir. Bir diğer ifade ile 30 yaş ve altı annelerin çocuklarıyla iletişim kurarken problem çözme ve duyarlılık basamaklarında, 31-35 yaş arası annelere oranla daha iyi oldukları söylenebilir. Diğer taraftan anne yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi ölçeği diğer alt boyutlarından “Paylaşım Açık Olma”, “Saygı-Kabul”, “Engelsiz Dinleme” ve “Toplam İletişim Puanı” arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Yirmi Birinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi birinci alt problem cümlesi olan “Baba yaşı bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29. Baba Yaşı Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Baba Yaş	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	30 yaş ve altı	26	22,6154	2,29916	3	3,327	,020*	30 yaş ve altı- 31-35 yaş arasında
	31-35 yaş	99	20,8182	3,07181				
	36-40 yaş	98	21,5510	2,73248				
	41 yaş ve üstü	87	21,5057	2,46309				
Paylaşım Açık Olma	30 yaş ve altı	26	17,8846	2,42201	3	,464	,708	---
	31-35 yaş	99	17,7172	2,39063				
	36-40 yaş	98	17,8163	2,45935				
	41 yaş ve üstü	87	18,1034	1,92918				
Saygı-Kabul	30 yaş ve altı	26	32,2308	2,43816	3	1,258	,289	---
	31-35 yaş	99	31,2020	3,14928				
	36-40 yaş	98	31,9388	3,19412				
	41 yaş ve üstü	87	31,6552	3,18728				
Duyarlılık	30 yaş ve altı	26	26,0769	3,39321	3	1,823	,143	---
	31-35 yaş	99	24,6061	3,15846				
	36-40 yaş	98	25,3163	3,24147				
	41 yaş ve üstü	87	24,8276	3,32435				
Engelsiz Dinleme	30 yaş ve altı	26	13,1538	5,28918	3	4,521	,004**	30 yaş ve altı- diğer tüm baba yaşları arasında
	31-35 yaş	99	16,4242	4,08354				
	36-40 yaş	98	16,2755	3,66308				
	41 yaş ve üstü	87	15,7011	4,56507				
Toplam İletişim	30 yaş ve altı	26	111,9615	9,73850	3	,743	,527	---
	31-35 yaş	99	110,7677	10,60018				
	36-40 yaş	98	112,8980	10,32811				
	41 yaş ve üstü	87	111,7931	9,04400				

*p<.05 ** p<.01

Tablo 29 incelendiğinde, baba yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi ölçeği alt boyutlarından olan “Problem Çözme” ve “Engelsiz Dinleme” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Problem Çözme” alt boyutunda farklılaşmalar 30 yaş ve altı- 31-35 yaş arasında olduğu saptanmıştır ve bu farklılaşma 30 yaş ve altı babaların lehinedir. Diğer alt boyut olan “Engelsiz Dinleme” de ise tam tersi bir bulguya rastlanmıştır. Bu alt boyutta ise farklılaşmalar 30 yaş ve altı babalar ile diğer tüm yaş gurupları arasında olduğu tespit edilmiştir ve yaşı büyük olan babanın lehinedir. Diğer alt boyut ve toplam puan ile baba yaşı değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamaktadır.

Yirmi İkinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi ikinci alt problem cümlesi olan “Anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. Anne Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Anne Öğrenim	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	İlkokul ve altı	87	21,103	3,337	4	,471	,757	---
	Ortaokul	43	21,534	2,443				
	Lise	66	21,697	2,430				
	Lisans	87	21,356	2,578				
	Lisansüstü	27	21,481	2,764				
Paylaşım Açık Olma	İlkokul ve altı	87	17,448	2,705	4	1,256	,287	---
	Ortaokul	43	18,186	2,038				
	Lise	66	18,166	2,297				
	Lisans	87	17,942	2,007				
	Lisansüstü	27	17,777	1,967				
Saygı-Kabul	İlkokul ve altı	87	30,954	3,750	4	2,031	,090	---
	Ortaokul	43	31,860	2,220				
	Lise	66	31,590	3,132				
	Lisans	87	32,275	2,550				
	Lisansüstü	27	31,666	3,551				
Duyarlılık	İlkokul ve altı	87	24,344	3,343	4	1,477	,209	---
	Ortaokul	43	25,348	2,852				
	Lise	66	25,242	3,468				
	Lisans	87	25,126	3,113				
	Lisansüstü	27	25,740	3,459				
Engelsiz Dinleme	İlkokul ve altı	87	14,954	4,048	4	4,281	,002**	Ortaokul-lisans
	Ortaokul	43	14,651	4,374				
	Lise	66	15,939	4,353				
	Lisans	87	17,046	3,763				
	Lisansüstü	27	17,148	5,201				
Toplam İletişim	İlkokul ve altı	87	108,806	10,338	4	3,253	,012*	İlkokul-Lisans
	Ortaokul	43	111,581	8,033				
	Lise	66	112,636	9,672				
	Lisans	87	113,747	9,579				
	Lisansüstü	27	113,814	12,171				

Tablo 30 incelendiğinde, anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” ve Ölçek Toplam Puanı arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı farklılaşma ortaokul mezunu anneler ile lisans ve lisansüstü mezunu anneler arasında olup;

lisans ve lisansüstü mezunu annelerin lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer ifade ile lisans ve lisansüstü mezunu olan anneler, ortaokul mezunu olan annelere oranla daha engelsiz dinleme becerisine sahip olduğu söylenebilir. Anlamli diğer farklılaşma ise ölçek toplam puanı basamağındadır. Ölçek toplam puanındaki anlamli farklılaşma ise ilkokul ve altı anneler ile lisans mezunu olan anneler arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lisans mezunu olan annelerin lehine olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile lisans mezunu annelerin çocuklarıyla gerçekleştirdiği iletişim düzeyi, ilkokul ve altı öğrenim düzeyine sahip olan annelere göre anlamli düzeyde yüksektir. Anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğıyla İletişimi Ölçeğı diğer alt boyutları arasında ise anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Yirmi Üçüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi üçüncü alt problem cümlesi olan “Baba öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğıyla İletişimi Ölçeğı alt boyut ve toplam puanları arasında anlamli bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31. Baba Öğrenim Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Baba Öğrenim	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	İlkokul ve altı	57	21,350	3,612	4	,806	,522	---
	Ortaokul	47	21,276	2,635				
	Lise	92	21,739	2,394				
	Lisans	88	21,329	2,624				
	Lisansüstü	26	20,692	2,694				
Paylaşım Açık Olma	İlkokul ve altı	57	17,964	2,397	4	,554	,696	---
	Ortaokul	47	17,595	2,355				
	Lise	92	18,021	2,417				
	Lisans	88	17,931	2,169				
	Lisansüstü	26	17,423	1,901				
Saygı-Kabul	İlkokul ve altı	57	31,543	3,246	4	1,161	,328	---
	Ortaokul	47	31,000	3,787				
	Lise	92	31,923	2,825				
	Lisans	88	31,954	2,951				
	Lisansüstü	26	31,038	3,104				
Duyarlılık	İlkokul ve altı	57	24,491	3,689	4	1,027	,393	---
	Ortaokul	47	24,638	3,239				
	Lise	92	25,434	3,046				
	Lisans	88	25,204	3,206				
	Lisansüstü	26	24,730	3,256				
Engelsiz Dinleme	İlkokul ve altı	57	14,614	4,542	4	1,849	,119	---
	Ortaokul	47	16,191	4,189				
	Lise	92	15,858	3,971				
	Lisans	88	16,420	4,445				
	Lisansüstü	26	16,576	4,080				
Toplam İletişim	İlkokul ve altı	57	109,969	9,989	4	1,296	,271	---
	Ortaokul	47	110,701	11,265				
	Lise	92	112,973	9,120				
	Lisans	88	112,849	9,974				
	Lisansüstü	26	110,465	10,625				

Tablo 31 incelendiğinde, baba öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile babaların öğrenim düzeyinde oluşan bir artış veya azalış ebeveyn çocuk iletişimini etkilememektedir.

Yirmi Dördüncü Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi dördüncü alt problem cümlesi olan “Anne meslek türü bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. Anne Meslek Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Anne Meslek	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Ev Hanımı	198	21,313	2,892	3	3,758	,051	---
	Serbest Meslek	13	20,615	2,724				
	Özel Sektör	50	22,480	1,992				
	Memur	49	20,816	2,743				
Paylaşım Açık Olma	Ev Hanımı	198	17,974	2,335	3	1,011	,388	---
	Serbest Meslek	13	17,384	2,256				
	Özel Sektör	50	18,020	2,519				
	Memur	49	17,428	1,814				
Saygı-Kabul	Ev Hanımı	198	31,646	3,085	3	1,246	,293	---
	Serbest Meslek	13	30,615	3,069				
	Özel Sektör	50	32,240	3,223				
	Memur	49	31,326	3,184				
Duyarlılık	Ev Hanımı	198	24,792	3,384	3	1,993	,115	---
	Serbest Meslek	13	24,846	4,017				
	Özel Sektör	50	26,040	2,649				
	Memur	49	24,918	3,012				
Engelsiz Dinleme	Ev Hanımı	198	15,803	4,004	3	,518	,670	---
	Serbest Meslek	13	15,153	4,879				
	Özel Sektör	50	15,860	5,138				
	Memur	49	16,530	4,330				
Toplam İletişim	Ev Hanımı	198	111,533	9,747	3	1,942	,123	---
	Serbest Meslek	13	108,615	11,347				
	Özel Sektör	50	114,640	9,732				
	Memur	49	111,020	10,709				

Tablo 32 incelendiğinde, anne meslek durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile annelerin mesleki çeşitliliği ebeveyn çocuk iletişimini etkilememektedir.

Yirmi Beşinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi beşinci alt problem cümlesi olan “Baba meslek türü bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 33’te sunulmuştur.

Tablo 33. Baba Meslek Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Baba Meslek	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Çalışmıyor	4	20,000	2,449	3	1,305	,273	---
	Serbest Meslek	92	21,434	2,821				
	Özel Sektör	119	21,689	2,482				
	Memur	95	21,042	3,055				
Paylaşım Açık Olma	Çalışmıyor	4	16,750	2,500	3	,326	,807	---
	Serbest Meslek	92	17,891	2,308				
	Özel Sektör	119	17,899	2,423				
	Memur	95	17,863	2,111				
Saygı-Kabul	Çalışmıyor	4	31,750	2,061	3	,243	,867	---
	Serbest Meslek	92	31,771	2,980				
	Özel Sektör	119	31,731	3,169				
	Memur	95	31,421	3,273				
Duyarlılık	Çalışmıyor	4	24,250	3,304	3	2,355	,072	---
	Serbest Meslek	92	25,467	2,999				
	Özel Sektör	119	25,252	3,314				
	Memur	95	24,315	3,374				
Engelsiz Dinleme	Çalışmıyor	4	16,500	4,123	3	,380	,768	---
	Serbest Meslek	92	15,597	4,043				
	Özel Sektör	119	16,193	4,247				
	Memur	95	15,800	4,588				
Toplam İletişim	Çalışmıyor	4	109,250	8,958	3	1,077	,359	---
	Serbest Meslek	92	112,163	9,467				
	Özel Sektör	119	112,764	10,127				
	Memur	95	110,442	10,398				

Tablo 33 incelendiğinde, baba meslek durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile babaların mesleki çeşitliliği ebeveyn çocuk iletişimini etkilememektedir.

Yirmi Altıncı Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi altıncı alt problem cümlesi olan “Ebeveyn gelir durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) uygulanmıştır. ANOVA testine dair bulgular Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34. Gelir Durumu Bağımsız Değişkeni İle Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanları Arasındaki Anova Testi Sonuçları

	Gelir Durumu	n	\bar{x}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	1500TL ve altı	49	20,653	3,382	3	1,461	,225	---
	1501-3000 TL	106	21,594	2,786				
	3001-4500 TL	65	21,584	2,337				
	4501 TL ve üstü	90	21,422	2,660				
Paylaşım Açık Olma	1500TL ve altı	49	17,612	2,473	3	,623	,601	---
	1501-3000 TL	106	17,915	2,589				
	3001-4500 TL	65	17,692	2,235				
	4501 TL ve üstü	90	18,088	1,815				
Saygı-Kabul	1500TL ve altı	49	31,224	2,852	3	1,516	,210	---
	1501-3000 TL	106	31,679	3,282				
	3001-4500 TL	65	31,215	3,304				
	4501 TL ve üstü	90	32,155	2,914				
Duyarlılık	1500TL ve altı	49	24,673	3,418	3	1,426	,235	---
	1501-3000 TL	106	25,066	2,951				
	3001-4500 TL	65	25,676	3,047				
	4501 TL ve üstü	90	24,666	3,638				
Engelsiz Dinleme	1500TL ve altı	49	15,285	3,452	3	,742	,528	---
	1501-3000 TL	106	15,745	4,386				
	3001-4500 TL	65	15,969	4,249				
	4501 TL ve üstü	90	16,366	4,594				
Toplam İletişim	1500TL ve altı	49	109,449	8,720	3	1,183	,316	---
	1501-3000 TL	106	112,000	9,983				
	3001-4500 TL	65	112,138	10,618				
	4501 TL ve üstü	90	112,700	10,226				

Tablo 34 incelendiğinde, ebeveyn gelir durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile babaların mesleki çeşitliliği ebeveyn çocuk iletişimini etkilememektedir.

Yirmi Yedinci Alt Problem Cümlesine Dair Bulgular

Çalışmanın yirmi yedinci alt problem cümlesi olan “Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna cevap vermek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Pearson Korelasyon analizi Tablo 35’te verilmiştir.

Tablo 35. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Problem Çözme	1									
2. Paylaşım Açık Olma	,398**	1								
3. Saygı-Kabul	,534**	,545**	1							
4. Duyarlılık	,434**	,377**	,454**	1						
5. Engelsiz Dinleme	-,101	,045	,155**	,037	1					
6. Toplam İletişim	,633**	,651**	,799**	,690**	,471**	1				
7. Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık	-,032	-,048	-,018	-,050	-,115*	-,091	1			
8. Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık	-,033	-,005	-,082	-,016	-,147**	-,104	,536**	1		
9. Kendine Yönelik Saldırganlık	-,579**	-,421**	-,843**	-,483**	-,164**	-,748**	,045	,103	1	
10. Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık	-,036	-,094	-,142*	-,097	-,212**	-,198**	,625**	,542**	,184**	1

****p<0.01 düzeyinde anlamlı**
r= 0.000-0.300 arası düşük düzeyde ilişki, 0.301- 0.700 arası orta düzeyde ilişki, 0.701-1.00 arası güçlü bir ilişki

Tablo 35 incelendiğinde, Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Arasındaki arasında bazı ilişkilere rastlanmıştır. Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından birisi olan “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Saygı-Kabul” ve “Toplam İletişim” puanları arasında negatif yönlü güçlü düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bir diğer ifade ile ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim basamağında saygı-kabul düzey puanları arttıkça çocuğun kendisine yönelik saldırganlık davranışların azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Pearson Korelasyon tablosundan çıkarılan bir başka sonuçta Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından birisi olan “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Problem Çözme”, “Paylaşım Açık Olma” ve “Duyarlılık” alt boyut puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğudur. Bir diğer ifadeyle, ebeveyn çocuk iletişim ölçeği “Problem Çözme”, “Paylaşım Açık Olma” ve “Duyarlılık” puanları arttıkça çocuğun “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanlarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından Engelsiz Dinleme puanları ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık, başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık, kendine yönelik saldırganlık ve nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık puanları ile negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Saygı-Kabul” ve “Toplam İletişim” puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın genel amacı, 36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuğuyla iletişiminin, çocuğun saldırganlığa yönelimine etkisini incelemektir. Araştırma bulgusu doğrultusunda ortaya çıkan bulgular bu bölümde alan yazındaki çalışmalarla karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada çocukların cinsiyet bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” ve “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılaşmalar kız çocuklarının lehinedir. Türk toplumunda erkek çocuklarına daha fazla güç ve kuvvet yüklenmesi bu duruma neden olarak gösterilebilir (85). Literatür incelendiğinde benzer çalışmalara rastlanabilmektedir. Uysal ve Dinçer (2013), okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı çeşitli değişkenler açısından inceledikleri çalışmasında, erkek çocukların daha fazla fiziksel saldırganlığa yöneldiğini saptamıştır (86). Nagin ve Tremblay (2001), çalışmalarında erkek çocukların, kız çocuklarına oranla daha fazla fiziksel saldırganlığa yöneldiğini tespit etmiştir (87). Monks, Smith ve Swettenham (2005), çalışmalarında yine erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla fiziksel saldırganlığa başvurduğunu saptamıştır (88).

Bu çalışmada örnekleme alınan çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma 0-12 ay devam eden çocuklar ile 25 ay ve üstü devam eden çocukların puanları arasında olup, 0-12 ay çocukların lehinedir. Çocukların daha uzun dönem okula devam etmesi, ailesinden biraz daha ayrı zaman geçirmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu bulgunun, örneklem farklılığı sebebiyle literatüre ters düştüğü söylenebilir. Ömeroğlu ve Arabacı (2013) çalışmalarında; okula devam etme süresi fazla olan çocukların ebeveynleri daha fazla veli toplantılarına, eğitimlerine katılmış olacağını kabul ederek, okula devam etme süresi fazla olan çocukların ailelerin iletişimlerinde çocuklarına daha dikkatli davrandıklarını ifade etmiştir (89).

Bu çalışmada ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve

“Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma üç ve üzeri çocuk sayısına sahip ebeveynlerin çocukları ile tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarının puanları arasındadır ve tek çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının lehinedir. Bu duruma ebeveynin çocuklarına, ilk çocuktaki gibi ilgi gösterememesi neden olarak söylenebilir (90). Dizman (2003) çalışmasında, çocukların kardeş sayısına göre saldırganlığın arttığını saptamıştır. Tek çocuğun, kardeş sayılarının fazla olduğu çocuklara göre daha az saldırgan davranışlar gösterdiğini saptamıştır (91). Ancak Özbey ve Alisinanoğlu'nun (2009), çalışmasında tek çocuk olanların, kardeşi olanlardan daha fazla saldırgan davranışlar gösterdiğini saptamış ve bu duruma anne babanın ilk çocuğu olması sebebiyle, çocuğun her istediğinin yerine getirilerek çocukta dürtüleri engelleyememe davranışının oluşmasını neden olarak göstermiştir (92).

Bu araştırmada ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma tek çocuğa sahip olan ebeveynler ile üç ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları arasında olup, tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her yenidoğan bebeğin daha fazla anneye ihtiyacı olması bu duruma sebep olarak gösterilebilir. Arabacı (2013) çalışmasında, çok çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları iletişimin daha zayıf olduğunu saptamıştır (93).

Bu araştırmada çocukların kaçınıcı sırada doğduğu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı farklılaşma vardır. İkinci sırada doğan çocuğun, çocuk ebeveyn iletişimindeki engelsiz dinleme, üçüncü ve üzeri doğan çocuğunkine göre daha olumludur. Anne ve babaların ilk kez ebeveyn olma durumu, daha fazla zaman ayırıp, empati becerilerini desteklemesi ve çocuğuyla yakından iletişim kurması neden olarak söylenebilir. Literatür incelendiğinde bu sonucu destekleyen çalışmalara rastlanılmıştır. Ömeroğlu ve Arabacı (2013), aile ve çocuk iletişimini inceledikleri çalışmasında, doğum sırası değişkeninde üçüncü ,dördüncü ve beşinci sırada doğan çocuklarla annenin iletişiminin daha zayıf olduğunu saptamıştır (89).

Bu araştırmada anne yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi leği alt boyutlarından olan “Problem özme” ve “Duyarlılık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu farklılaşmalar iki alt boyutta da 30 yaş ve altı anneleri ile 31-35 yaş arasındaki anneler arasındadır. Farklılaşmalar 30 yaş ve altı annelerin lehinedir. Daha genç annelerin, yaşı büyük annelere göre annelik deneyimlerinden kaynaklı daha fazla araştırmacı ve aktif olması sebep olarak düşünülebilir. Literatürde bulgunun lehine olduğu gibi aleyhine de çalışmalara rastlanılmıştır. Saygı ve Balat (2013) annelerin çocukları ile ilişkilerini inceledikleri çalışmasında, yaşı 25 ile 30 arasında olan annelerin, daha büyük yaş grubundaki annelere oranla, çocuklarıyla ilişkilerinin ve iletişim becerilerinin daha olumlu olduğunu saptamıştır (93). Dave, Petersen, Sherr ve Nazareth (2010) tarafından yapılan çalışmada ise, genç yaştaki annelerin kendilerini ebeveynliğe daha az hazır hissetmeleri sebebiyle, çocukları ile olan ilişkileri olumsuz etkilenmektedir (94).

Bu araştırmada baba yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi leği alt boyutlarından olan “Problem özme” ve “Engelsiz Dinleme” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Problem özme” alt boyutunda farklılaşmalar 30 yaş ve altı- 31-35 yaş arasında olduğu saptanmıştır ve bu farklılaşma 30 yaş ve altı babaların lehinedir. Literatürde ise bu durum tam tersi olması örneklem seçiminin neden olduğu söylenebilir. Lowenthal ve Lowenthal’ın (2012) alışmasında, genç yaşta baba olmanın, babanın adolesanlık duyguları ile karıştığı için bu durumda ailesine nasıl davranacağını bilemediğini ve ailesiyle iletişimin azaldığını saptamıştır. Diğer alt boyut olan “Engelsiz Dinleme” de ise tam tersi bir bulguya rastlanmıştır (95). Bu alt boyutta ise farklılaşmalar 30 yaş ve altı babalar ile diğer tüm yaş gurupları arasında olduğu tespit edilmiştir ve yaşı büyük olan babanın lehinedir. Parke (2001) alışmasında, baba olma zamanının, babanın kendisiyle ve ailesiyle kurduğu iletişimi etkilediğini ve Lowenthal ve Lowenthal’ın (2012) genç yaştaki babaların bu konuda tecrübesiz olup, destek alması için nereye başvurması gerektiğini bilmediğini saptamıştır (96; 95).

Bu araştırmada anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin ocuğuyla İletişimi leği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” ve lek Toplam Puanı arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı farklılaşma ortaokul mezunu anneler ile lisans ve lisansüstü mezunu

anneler arasında olup; lisans ve lisansüstü mezunu annelerin lehinedir. Öğrenim durumunun artması, annenin daha çok sosyal çevrede bulunup, daha çok araştırmaya ve uygulamaya yönelmesi ve çocuğu için yaptığı araştırmaları uygulaması neden olarak düşünülebilir. Balat ve Saygı (2013) çalışmasında, öğrenim durumu lisans ve üstü olan annelerin, ilkökul mezunu annelere göre çocuklarıyla daha az çatışma yaşadığı saptanmıştır (97).

Bu araştırmada Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği Arasındaki arasında bazı ilişkilere rastlanılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim basamağında saygı-kabul düzey puanları arttıkça çocuğun kendisine yönelik saldırganlık davranışların azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların ebeveynleri ile kurdukları iletişimse ailelerin onların düşüncelerini saygı gösterip, kabul etmesi, çocukta kendine yönelik saldırganlığın azaldığı düşünülebilir. İlgili alan yazında bulguyu destekleyen çalışmalara rastlanılmıştır. Şahin ve Aral (2012), aile içinde çocuğa saygı duyulup, düşünceleri dinlenip, kabul görülürse; ailedeki iletişim engellerinin ortadan kalkacağını saptamıştır (70). Bir başka sonuçta ise, ebeveyn çocuk iletişim ölçeği “Problem Çözme”, “Paylaşım Açık Olma” ve “Duyarlılık” puanları arttıkça çocuğun “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanlarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, çocuğuyla ilişkisine özen gösteren ebeveynlerin çocuklarında daha az olumsuz davranışların ortaya çıkacağı olarak yorumlanabilir. Literatürdeki çalışmalar sonucu destekler niteliktedir. Laible, Carlo, Torquati ve Ontai (2004), yumuşak, sakin, kabul gören bir tutum içerisinde olan ebeveynlerin çocuklarının; baskıcı ve otoriter tutumdaki ailelerin çocuklarına oranla daha az düzeyde saldırgan davranışa yöneldiğini saptamıştır (78).

Bu araştırmada, Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından Engelsiz Dinleme puanları ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık, başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık, kendine yönelik saldırganlık ve nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık puanları ile negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından ”Saygı-Kabul” ve “Toplam İletişim” puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Her iki bulgu yorumlandığında; ailesiyle iletişim düzeyi olumlu yönde olan çocukların,

kendisine ve çevresine daha az zarar verdiği görölmüştür. Levin ve Currie (2010) çalışmasında, çocukların kendilerini mutlu hissetmeleri, kendinden ve çevresinden hoşnut olma durumları, ebeveyn ve çocuk iletişimi arasındaki bağlantıya bağlı olduğunu saptamıştır (97). Yine Lindsey, Cremens, Colwell ve Caldera (2009) çalışmasında, anne ve çocuk etkileşimi arasındaki uyumun, çocuğun iletişim becerilerine etkisi olduğu saptanmıştır (98).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin çocuğuyla iletişiminin, çocuğun saldırganlığa yöneliminin etkisinin incelendiği bu araştırmada elde edilen sonuçlar incelendiğinde;

- Çocukların cinsiyet bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık” ve “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılaşmalar kız çocuklarının lehinedir. Saldırganlık Yönelim Ölçeği diğer alt boyutları olan “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Çocukların yaş bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma 0-12 ay devam eden çocuklar ile 25 ay ve üstü devam eden çocukların puanları arasında olup, 0-12 ay çocukların lehinedir. Saldırganlık Yönelim Ölçeği diğer alt boyutları olan “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile okul öncesi eğitime devam etme süresi bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Saldırganlık Yönelim Ölçeği diğer alt boyutları olan “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık”

ve “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma Üç ve üzeri çocuk sayısına sahip ebeveynlerin çocukları ile tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarının puanları arasındadır ve tek çocuk sahibi ebeveynlerin çocuklarının lehinedir.

- Çocukların kaçıncı sırada doğduğu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Anne yaşı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Baba yaşı bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Baba öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Anne meslek türü bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara

Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

- Baba meslek türü bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Ebeveyn gelir durumu bağımsız değişkeni ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık”, “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık”, “Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık” ve “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Çalışma grubunun cinsiyet bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Çocukların yaş bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile toplam puan arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile çocukların yaş düzeyinin artıp azalması ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim puanlarını etkilememektedir.
- Çocukların okul öncesine devam etme süresi bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile toplam puan arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bir diğer ifade ile çocukların okul öncesine devam etme süresinin artıp azalması ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim puanlarını etkilememektedir.
- Ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma tek çocuğa sahip olan ebeveynler ile üç ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynlerin puanları arasında

olup, tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği diğer alt boyutları ile ebeveynlerin çocuk sayısı bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

- Çocukların kaçıncı sırada doğduğu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu anlamlı farklılaşma ikinci sırada doğmuş çocuk ile üçüncü ve daha sonraki doğan çocuk arasında olup, ikinci sırada doğan çocuğun lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği diğer alt boyutları ile çocukların kaçıncı sırada doğduğu bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Anne yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi ölçeği alt boyutlarından olan “Problem Çözme” ve “Duyarlılık” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu farklılaşmalar iki alt boyutta da 30 yaş ve altı anneleri ile 31-35 yaş arasındaki anneler arasındadır. Farklılaşmalar 30 yaş ve altı annelerin lehinedir. anne yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi ölçeği diğer alt boyutlarından “Paylaşım Açık Olma”, “Saygı-Kabul”, “Engelsiz Dinleme” ve “Toplam İletişim Puanı” arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Baba yaşı bağımsız değişkeni ile ebeveyn çocuğuyla iletişimi ölçeği alt boyutlarından olan “Problem Çözme” ve “Engelsiz Dinleme” puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Problem Çözme” alt boyutunda farklılaşmalar 30 yaş ve altı- 31-35 yaş arasında olduğu saptanmıştır ve bu farklılaşma 30 yaş ve altı babaların lehinedir. Diğer alt boyut olan “Engelsiz Dinleme” de ise tam tersi bir bulguya rastlanmıştır. Bu alt boyutta ise farklılaşmalar 30 yaş ve altı babalar ile diğer tüm yaş gurupları arasında olduğu tespit edilmiştir ve yaşı büyük olan babanın lehinedir. Diğer alt boyut ve toplam puan ile baba yaşı değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamaktadır.
- Anne öğrenim durumu bağımsız değişkeni ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Engelsiz Dinleme” ve Ölçek Toplam Puanı arasında

anlamli bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Engelsiz Dinleme” alt boyutunda anlamli farklılaşmada, lisans ve lisansüstü mezunu olan anneler, ortaokul mezunu olan annelere oranla daha engelsiz dinleme becerisine sahip olduğu söylenebilir. Anlamli diğ er farklılaşma ise ölçek toplam puanı basamağındadır. Ölçek toplam puanındaki anlamli farklılaşma ise ilkokul ve altı anneler ile lisans mezunu olan anneler arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lisans mezunu olan annelerin lehine olduğu görülmüştür. Anne öğrenim durumu bağımsız değışkeni ile Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i diğ er alt boyutları arasında ise anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

- Baba öğrenim durumu bağımsız değışkeni ile Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i alt boyut ve toplam puanları arasında anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Anne meslek durumu bağımsız değışkeni ile Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i alt boyut ve toplam puanları arasında anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Baba meslek durumu bağımsız değışkeni ile Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i alt boyut ve toplam puanları arasında anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Ebeveyn gelir durumu bağımsız değışkeni ile Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i alt boyut ve toplam puanları arasında anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i ile 36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeğ i Arasındaki arasında bazı ilişkilere rastlanmıştır. Saldırganlık Yönelim Ölçeğ i alt boyutlarından birisi olan “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğ uyla İletişimi Ölçeğ i alt boyutlarından “Saygı-Kabul” ve “Toplam İletişim” puanları arasında negatif yönlü güçlü düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bir diğ er ifade ile ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim basamağında saygı-kabul düzey puanları arttıkça çocuğ un kendisine yönelik saldırganlık davranışların azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Pearson Korelasyon tablosundan çıkarılan bir başka sonuçta Saldırganlık

Yönelim Ölçeği alt boyutlarından birisi olan “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından “Problem Çözme”, “Paylaşım Açık Olma” ve “Duyarlılık” alt boyut puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğuur. Bir diğer ifadeyle, ebeveyn çocuk iletişim ölçeği “Problem Çözme”, “Paylaşım Açık Olma” ve “Duyarlılık” puanları arttıkça çocuğun “Kendine Yönelik Saldırganlık” puanlarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

- Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından Engelsiz Dinleme puanları ile Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık, başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık, kendine yönelik saldırganlık ve nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık puanları ile negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.
- Saldırganlık Yönelim Ölçeği alt boyutlarından “Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık” puanları ile Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği alt boyutlarından ”Saygı-Kabul” ve “Toplam İletişim” puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öneriler;

- Erkek çocuklarında saldırganlık düzeyinin daha fazla olması ve erkek çocuğunun babayı model alması sebebiyle, baba eğitim programlarına daha fazla yer verilmelidir.
- Ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmelerini sağlayacak etkinlikler, ilgili eğitim kurum ve kuruluşları tarafından sağlanmalıdır.
- Çocuk sayısının hem saldırganlığa hem iletişim becerilerine etkisinin saptanması sebebiyle, ebeveynlere çok çocuklarla başa çıkma yöntemleri ile iletişim becerileri eğitimleri verilmeli ve dışarıda katılamayan aileler için evde uygulamalı olarak verilmelidir.
- Farklı ve benzer sosyo-demografik özellikler dikkate alınarak, farklı bir çalışma grubu ile çalışma yapılmalıdır.
- Saldırganlık ve iletişim konuları detaylıca ele alınmalı, hem eğitimcilere hem ebeveynlere, yetkililer tarafından çözüm odaklı eğitimler verilmediir.

- Ebeveynlerin saldırganlık davranışlarına karşı sergilemesi gereken tutumlar için gerekli psikolojik destek programları hazırlanarak, bu program öğretmenlere de anlatılarak, okul aile iş birliği içerisinde süreç devam etmelidir.
- Fakültelerde öğretmen adaylarına okutulan derslere ek olarak, çözüm odaklı problem çözme teknikleri eğitimlerine de yer verilerek, öğretmenlerin de problem çözmedeki psikolojik sürece dahil edilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Güngörmüş, O. *Baba Yoksunluğunun Çocuğun Gelişimine Etkisi*. Yaşadıkça Eğitim Dergisi. Ağustos 1989.
2. Türk Dil Kurumu, *Büyük Türkçe Sözlük*, 2017.
3. Çamdibi, H. *Aile İçi İlişkiler ve Aile Rehberliği*, Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 6, İstanbul 1999.
4. Dökmen Ü. *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Sistem Yayıncılık, 2015.
5. Güngör A. *Anne-Baba Çocuk İletişimi*. Gazi Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfları Öğretmeni El Kitabı. Yapa Yayınları, İstanbul, 1999.
6. İkiz F., Kaya Z. *Bugünün Dünyasında İnsan Uyumunu*. Nobel Yayınları, Ankara, 2016.
7. Gökçe, B. *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*. Hacettepe Sosyal ve Beşeri Dergisi, 8(1-2), 46-77. 1976.
8. İçli, G. *Sosyolojiye Giriş*. 6. Baskı. Anı Yayıncılık, Ankara, 2012.
9. Şahinkaya, R. *Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerine Farklılıklar Gösterirler*. Türk Yurdu Mecmuası, 8(290), 13-15. 1960.
10. TÜİK. *Aile yapısı araştırması*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, 2011.
11. TÜİK. *Aile yapısı araştırması*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, 2006.
12. Kandır, A. (2000). *Öğretmenlerin beş-altı yaş çocuklarında görülen davranış problemlerine ilişkin bilgi ve tutumları*, Gazi Üniv. Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 42-50.
13. Önder A. *Ailede İletişim*. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.
14. Yörükoğlu, A. *Çocuk ruh sağlığı, Çocuğun Kişilik gelişimi eğitimi ve ruhsal sorunları*. Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, 2010.
15. Duck, S. *Human relationships. (Third edition)*. London: Sage Publications.abevi, 2008.
16. Kocatepe K. *9 Ay 10 Gün - Hafta Hafta Gebelik*. İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2008.
17. Cüceloğlu D. *İletişim Donanımları*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
18. Özkök E. *Sanat, İletişim ve İktidar*. Tan Kitabevi, Düşünce Dizisi 2, 1982.

19. Dönmez N. *Çocuklarda Dilin Kazanılması*. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırılması Semineri (Ankara, 24-25-26 Nisan). İstanbul, Yapa Yayınları,1986.
20. Çağdaş A. *İletişim Dilinin 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1997.
21. Baltaş Z. *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.
22. Cüceloğlu D. *Yeniden İnsan İnsana*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010.
23. Yavuzer H. *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
24. (NCOC) *National Commission On Children*. Beyond Rhetoric : A New American Agenda for Children and Family. Washington.
25. Voltan Acar N. *Grupla atılabilirlik eğitiminin bireyin atılabilirlik düzeyine etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 1980.
26. Özer K. *İletişimsizlik Becerisi*. Varlık Yayınları. İstanbul, 1995.
27. Birkan B. *Çocuklarda Davranış Sorunları Ve Başa Çıkma Yolları*, Çoluk Çocuk Aylık Anne-Baba-Eğitimci Dergisi, Sayı:17, 2002.
28. Yavuzer H. *Ana-Baba ve Çocuk*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010.
29. Akbaba S. *Psikolojik Sağlığı Koruyucu Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Pegem A Yayıncılık, Ankara 2004.
30. Yörükoğlu A. *Çocuk Ruh Sağlığı*. Özgür Yayınları, İstanbul, 1996.
31. Özmen–Kaymak, S. (2004) *Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. c: 37–2. s: 27/39.
32. Erdoğan, Y, M. ve Oto, R. (2004). *Sokakta Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Atılabilirlik ve Saldırganlık Davranışları Açısından Karşılaştırılmaları*. Kriz dergisi. c.12 (3). s:11-23
33. Perlman, D., Cozby, C.P. (1983). *Nonverbal Behavior: A Functional Perspective*. New York: Springer-Verlag.
34. Cüceloğlu D. *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
35. Eroğlu S. (2009), *Saldırgan Davranışın Boyutları Ve İlişkili Olduğu Faktörler: Lise Ve Üniversite Öğrencileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi.
36. Tardiff, K. (1999). *Medical Management of the Violent Patient*. New York: Dekker.

37. Köksal, F. (1991). *Denetim odağı ile saldırgan davranış arasındaki ilişkiler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
38. Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, D. J., Ben, E. E. & Hoeksama, S. N. (1994). Hilgard's Introduction to Psychology, (12. Baskı), Arkadaş Yayınevi: Ankara.
39. Maccoby, E. E. & Jacklin, C. N. (1980). Sex differences in aggression: A rejoinder and reprise. *Child Development*, 51, 964-980.
40. Bilgin A. ve Kartal H. *Anne Babaların Kız Ve Erkek Çocuklarına Uyguladıkları Psikolojik Saldırganlık Davranışları*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2/8. 2009.
41. Macnab, F. (2004). Moving toward less psychological aggression.
42. Straus, M. ve Field, C.J. (2003). *Psychological aggression by American parents: National data on prevalence, chronicity and severity*. (Electronic version) *Journal of Marriage and Family*, 65: 795-808.
43. Berkowitz, L. (1962). *Aggression: A social psychological analysis*, New York: Mc Graw Hill.
44. Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
45. Çetinkaya H. (1991) *Video Oyunlarının Çocuklarda Saldırganlığa Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
46. Gülay, H. (2008). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
47. Hamlett, T. A. (2007). *Content Analysis of Aggression in Television Programs for Preschoolers*. The Degree of Doctor of Philosophy, Texas Woman's University, Texas.
48. Glascock, J. (2008). *Direct and Indirect Aggression on Prime-Time Network Television*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52 (2), 268–281.
49. Deptula, D.P., & Cohen, R. (2004). Aggressive, rejected, and delinquent children and adolescents: A comparison of their friendships. *Aggressive and Violent Behavior*, 9, 75-104.

50. Fromm E. *İnsan Yıkıcılığının Kökenleri*. (Çev. Ş. Alpagut). İstanbul: Payel Yayınları, 1993.
51. Brenner G. *Psikanalizin Temelleri*. (Çev. Y. Savaşır, I. Savaşır). Ankara: Sinir Ve Ruh Sağlığı Yayınları, 1981.
52. Aral N. *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Ankara: Tekışık Yayıncılık, 1997.
53. Baran, G. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Görülen Davranış Problemleri*. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
54. Ağaoğlu, E. ve Terzi, Ç. (2008). *Suçla Mücadelede Aile Eğitiminin Rolü ve Önemi. Suçla Mücadele Açısından Aile Eğitimi ve Denetimli Serbestlik*, Amasya Sempozyumu Kitabı, İstanbul: Düzey Matbaacılık, 33-43.
55. Özbey, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(6), 493-517.
56. Dizman, H. ve Gürsoy, F. (2004). *Anne Yoksunu Olan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(27), 7-17.
57. Goleman D. *Duygusal Zeka*. (Çev: B. S. Yüksel). İstanbul: Varlık Yayınları, 1996.
58. DeBaryshe, B. & Fryxell, D. (2004). *A developmental perspective on anger: Family and peer contexts*. Psychology in the school Vol 35, 205-216.
59. Vahip, I.(2002). *Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış*. Türk psikiyatri dergisi, 13 (4), 312-319.
60. Moylan C.A, & Herrenkohl T. I, Sousa C, Tajima E. A, Herrenkohl R. C& Russo M.J (2010) *The effects of child abuse and exposure to domestic violence on adolescent internalizing and externalizing behavior problems*. J FAM VIOLENCE; 25: 53–63
61. Frias-Armenta, M. (2002). *Longterm effects of child punishment on mexican women: A structural model*. Child abuse & Neglect. Vol. 26, (4), 371- 386.
62. http://www.hurriyetaile.com/cocuk/cocuk-sagligi/aile-icindeki-ofke-ve-saldirganligin-cocuklara-yansimalari_27792.html Erişim Tarihi: 11.04.2019.

63. Tuzgöl M. (2016). *Ana-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 11, (14).
64. Yılmaz M. ve Balcı S. (1999). *Çocukları Anaokuluna Devam Eden Annelere Verilen İletişim Becerileri Eğitiminin Ailenin İşlevlerine Etkisi*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 11, (14).
65. Özmen Kaynak S. (2004). *Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 2, 27-39 Ankara.
66. Ayan S. (2007). *Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri*. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2007; 8:206-214.
67. Yalçın İ. (2004). *Ailelerinden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
68. Uzbaş A. ve Kabasakal Z. (2010). *İlköğretim okullarında saldırganlık ve şiddet davranışlarının yaygınlığı*. İlköğretim Online, 9(1), 93-105, 2010.
69. Altay F. ve Gürea A. (2012). *Okul Öncesi Kuruma (Devlet-Özel) Devam Eden Çocukların Sosyal Yeterlik ve Olumlu Sosyal Davranışları İle Annelerinin Ebeveynlik Stilleri Arasındaki İlişkiler*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 12 (4).
70. Şahin S. ve Aral N. (2012). *Aile içi iletişim*. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi.1(3), 55-66.
71. Uysal H. ve Dinçer Ç. (2013). *Okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Eğitim ve Bilim, 38(169), 328-345.
72. Kırık M. (2014). *Aile Ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma*. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Şubat 2014 Cilt:3 Sayı:1 Makale No: 32 ISSN: 2146-9199 337.
73. Steuer FB, Applefield JM, Smith R. (1971). *Televised aggression and the interpersonal aggression of preschool children*. 1971 Jun;11(3):442-7.
74. Chen X., Chen H., Wang L. (2002). *Noncompliance and child-rearing attitudes as predictors of aggressive behaviour: A longitudinal study in Chinese children*. First Published May 1, 2002.

75. Sebanc M. (2003). *The Friendship Features of Preschool Children: Links with Prosocial Behavior and Aggression*. Whittier College, Department of Education and Child Development, Whittier, CA 90608, USA.
76. Snyder, J., Stoolmiller, M., Wilson, M., & Yamamoto, M. (2003). *Child Anger Regulation, Parental Responses To Children's Anger Displays, And Early Child Antisocial Behavior*. Social Development.
77. Scaramella ve Leve (2004), *Clarifying Parent–Child Reciprocities During Early Childhood: The Early Childhood Coercion Model*. Clinical Child and Family Psychology Review 7(2):89-107.
78. . Laible D., Carlo G., Torquati J., Ontai L. (2004). *Children's perceptions of family relationships as assessed in a doll story completion task: Links to parenting, social competence, and externalizing behavior*. Children, Youth and Family Studies.
79. Giles, J.W. and Heyman, G.D. (2005). *Young Children's Beliefs About The Relationship Between Gender And Aggressive Behavior*. Child Development. January/February 2005. Volume 76. Number 1, Pages 107- 121.
80. Gun E. B. Persson (2005). *Young Children's Prosocial and Aggressive Behaviors and Their Experiences of Being Targeted for Similar Behaviors by Peers*. Department of Psychology, Lund University, Box 213, SE—221 00 LUND, Sweden.
81. Smith K. , Freeman P. & Zabriskie R. (2009), *An Examination of Family Communication Within the Core and Balance Model of Family Leisure Functioning*. 58(1):79-90.
82. McHale J. , Johnson D. & Sinclair R. (2010), *Family Dynamics, Preschoolers' Family Representations, and Preschool Peer Relationships*. Pages 373-401. 08 Jun 2010
83. Büyüköztürk Ş. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi, Ankara, 2008.
84. George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
85. Şen, M. (2009). *3-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

86. Uysal H. ve Dinçer H. (2013), *Akran Zorbalığını Belirlemede Bir Araç; Hikâyeleştirilmiş Varsayımsal Durumlar Formu*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 34.
87. Nagin, D. S. & Tremblay, R. E. (2001). *Parental and Early Childhood Predictors of Persistent Physical Aggression in Boys from Kindergarten to High School*. Arch Gen Psychiatry, 58(4), 389-394.
88. Monks, C. P., Smith, P. K. & Swettenham, J. (2005). *Psychological Correlates of Peer Victimization in Preschool: Social Cognitive Skills, Executive Function and Attachment Profiles*. Aggressive Behavior, 31(6), 571-588.
89. Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, O. S. (2010). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği)*. Kuramsal Eğitimbilim, 3(1), 93-110.
90. Dizman, H. (2003). “*Anne-babası ile Yaşayan ve Anne Yoksunu Olan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi*”. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
91. Arabacı, N. (2011). *Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme aracı'nın (ABÇİDA) geliştirilmesi ve anne-babaçocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
92. Arabacı N. Ve Ömeroğlu E. (2013), *48-72 Aylık Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocukları İle İletişimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 30, 2013, ss. 41-53.
93. Saygı, D., Uyanık Balat, G. (2013). *Anasınıfına devam eden çocukları olan annelerin çocukları ile ilişkilerinin incelenmesi*. International Journal of Human Sciences, 10(1), 844-862.
94. Dave, S., Petersen, I., Sherr, L. and Nazareth, I. (2010). *Incidence of maternal and paternal depression in primary care: a cohort study using a primary care database*. Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 164(11), 1038-1044.
95. Lowenthal R. & Lowenthal B., *Teenage Parenting: Challenges, Interventions and Programs*. Childhood Education 74(1) • July 2012.
96. Parke R. (2001), *Effects of Parental Incarceration on Young Children*. University of California-Riverside.

97. Levin, K. A., Currie, C. (2010) *Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: a cross-sectional multilevel analysis*, Health Education, 110(3), 152 – 168.
98. Lindsey, E. W., Cremens, P. R., Colwell M. J. ve Caldera Y. M.(2009). *Descriptors: parent child relationship; communicative competence (languages)*, Social Development, 18(2), 375-396.

EK 1: Sosyo-Demografik Aile Bilgi Formu

1. Çocuğunuzun doğum tarihi:.....

2. Çocuğunuzun cinsiyeti: () Kız () Erkek

3.Kaç yıldır eğitim alıyor: (.....)

4.Ailedeki çocuk sayısı: (.....)

5. Kaçınıcı çocuğunuz: (.....)

6.Annenin yaşı: (.....)

7. Babanın yaşı: (.....)

8. Annenin öğrenim durumu:

Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

Lisansüstü

9.Babanın öğrenim durumu:

Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

Lisansüstü

10. Annenin çalışma durumu:

Ev hanımı Serbest Meslek Özel sektör Memur Diğer.....

11. Babanın çalışma durumu:

Çalışmıyor Serbest Meslek Özel sektör Memur Diğer.....

12.Ailenizin aylık geliri:

1500 TL'den az 1501-3000 TL arası 3001-4500 TL arası 4501 TL ve üstü

EK 2: Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Örnek Maddeler

Anketi dolduran : ☐ Anne ☐ Baba Yaş : Öğrenim durumu :		Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir
1	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun sorumluluklarını yerine getirmesini kolaylaştırır					
3	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onu disipline etmemi kolaylaştırır					
5	Çocuğum için koyduğum kuralları onun anlayacağı şekilde					
9	Bir durum hakkında gerçekten ne düşündüğümü çocuğumla paylaşırım					
10	Çocuğumu beni dinlemediğinde ona gözdağı vererek konuşurum					
11	Çocuğum düşüncelerini benimle paylaşır					
12	Çocuğumla iletişimimi aksatacak engelleri kullanmaktan					
13	Çocuğum duygularını benimle paylaşır					
14	Çocuğum canını sıkan bir durum olunca bunu benimle paylaşabileceğini bilir					
15	Çocuğumu dinlerken başkalarını ona örnek gösteririm					
27	Çocuğumun konuşmak istediği konuyu dinlemek istemediğimde konuyu değiştiririm					

EK 4: ETİK KURUL KARARI

OKAN ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Kararı

Toplantı Tarihi: 03.05.2017
Toplantı Sayısı: 83
Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mithat Kıyak	(Başkan)
Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan	(Üye)
Prof. Dr. Dilek Öztürk	(Üye)
Prof. Dr. Ali Tayfun Atay	(Üye)
Yrd. Doç. Dr. Nermin Bölükbaşı	(Üye)
Yrd. Doç. Dr. Nihat Özaydın	(Üye)
Yrd. Doç. Dr. Didem Torun Özkan	(Üye)
Yrd. Doç. Dr. Erdiñ Ünal	(Üye)
Yrd. Doç. Dr. Kerime Derya Beydağ	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 03.05.2017 tarihinde Prof. Dr. Mithat Kıyak Başkanlığında toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 3. Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü – Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünden **Büşra CANPOLAT**'ın “Ebeveynlerin 36-72 Aylık Çocuklarıyla İletişiminin, Çocukların Saldırganlığa Yönelimine Etkisi” başlıklı çalışması için başvuru talebi uygun görülüp oy birliği ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mithat Kıyak
(Başkan)

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan (Üye)
Prof. Dr. Dilek Öztürk (Üye)
Prof. Dr. Ali Tayfun Atay (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Nermin Bölükbaşı (Üye)
Yrd. Doç. Dr. Nihat Özaydın (Üye)
Yrd. Doç. Dr. Erdiñ Ünal (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Didem Torun Özkan (Üye)
Yrd. Doç. Dr. Kerime Derya Beydağ (Üye)

EK 5: İl Millî Eğitim Bakanlığı ve Valilik Onay

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.8223661 05.06.2017
Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

Sayın: Büşra CANPOLAT

İlgi: a) 15.05.2017 tarihli dilekçeniz.
b) Valilik Makamının 02.06.2017 tarih ve 8174820 sayılı oluru.

"36-72 Aylık Çocuklara Sahip Ebeveynlerinin, Çocuğuyla İletişiminin, Çocukların Saldırğanlığa Yönelimine Etkisinin İncelenmesi" konulu teziniz hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

Harun TÜYSÜZ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **cac1-193f-3717-9dab-1b5e** kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.8174820

02/06/2017

Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 15.05.2017 tarihli dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tek. Gn Md. 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu gen.
c) Milli Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 02.06.2017 tarihli tutanağı.

Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Büşra CANPOLAT'ın "36-72 Aylık Çocuklara Sahip Ebeveynlerinin, Çocuğuyla İletişiminin, Çocukların Saldırganlığa Yönelimine Etkisinin İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Beylikdüzü, Bakırköy, Avcılar, Kağıthane, Esenyurt, Büyükçekmece ve Bağcılar ilçelerinde bulunan özel/resmi okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin ebeveyn ve öğretmenlerine; ebeveyn çocuk iletişimi ölçeği ve çocuklara yönelik saldırganlık yönelim ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının; söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
02/06/2017

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

EK 6: EBEVEYNİN ÇOCUĞUYLA İLETİŞİMİ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

Kimden: **Süleyman KAHRAMAN** >

Gizle

SK

Ynt: Ölçek İzni

15 Nisan 2017 19:02

📁 Gelen Posta Kutusunda Bulunanlar

Merhaba Büşra Hanım
EÇİÖ'yü çalışmalarınızda kullanmanızdan memnuniyet duyarım. Aşağıdaki linkte ilgili bütün bilgiler mevcut. İyi çalışmalar.

<http://toad.edam.com.tr/olcek/ebeveynin-cocuguyla-iletisimi-olcegi-ecio>

Dr. Süleyman KAHRAMAN

Gönderen: Büşra Öztaş Canpolat

<busra.oztas8@hotmail.com>

Gönderildi: 15 Nisan 2017 Cumartesi 18:59

Kime: suleymankahraman@outlook.com

Konu: Ölçek İzni

EK 7: 36-72 AYLIK ÇOCUKLARA YÖNELİK SALDIRGANLIK YÖNELİM ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

Saldırganlık Yönelim Ölçeği Kullanım İzni

20 Nisan 2017 21:26

☒ Gelen Posta Kutusunda Bulunanlar

Büşra Hanım Merhabalar,

Ölçeğimizi tabi ki tezinizde kullanabilirsiniz, sizin için ölçeğin makalesini ve de bir ölçek formu ile birlikte puanlama bilgilerini ekte gönderiyorum. Sizden ricamız ölçeğimizi başka kimse ile paylaşmamanız ve de olursa başka kullanmak isteyenleri de bizlere yönlendirmenizdir. İlaveten çalışmanız bittikten sonra bize çalışmanızın yayınlanmış/bitmiş halini gönderebilerseniz çok sevinir, iyi çalışmalar dileriz. Saygılarımızla...

Not: Erhan Hocaya da selamlarımı iletirseniz çok sevinirim.

Arş. Gör. K. Büşra KAYNAK EKİCİ
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Büşra	Soyadı	CANPOLAT
Doğum Yeri	İstanbul	Doğum Tarihi	13.05.1991
Uyruğu	TC	Telefon	0541-416-31-17
Mail: busra.oztas8@hotmail.com			

Öğrenim Durumu

	Mezun Olunan Okul-Bölüm	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	2019
Lisans	İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği	2014
Ön Lisans	Nişantaşı Üniversitesi, Nişantaşı Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi	2012

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre
Okul Müdürü	Özel Beyaz Salıncak Anaokulu	2016- 2017
Okul Öncesi Öğretmeni	Özel Beyaz Salıncak Anaokul	2013- 2016